

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Diplomová práce

**Zhodnocení míry participace občanů na výkonu místní
samosprávy**

Margit Múhlheimová

© 2024 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Margit Múhlheimová

Veřejná správa a regionální rozvoj – c.v. Most

Název práce

Zhodnocení míry participace občanů na výkonu místní samosprávy

Název anglicky

Assessment of the level of citizen participation in local self-government activities

Cíle práce

Monitoring zájmu uplatňování práva společné participace občanské společnosti řešeného města prostřednictvím voleb, referend a dalších partnerských komunikačních platforem, ovlivňujících strategické vedení správy města.

Cílem diplomové práce je zhodnotit míru občanské participace ve vybraném městě. V teoretické části práce bude zpracována literární rešerše, která na základě odborných pramenů objasní podstatu demokratických principů, veřejné správy, procesy rozhodování v místní samosprávě a možnosti a význam občanské participace při správě města.

Vlastní výzkumná část bude věnována rozboru komunikačních platforem řešeného města a míře jejího využívání občany v období roku 2022 – 2023. Šetření doplní skupinová diskuze se Zastupitelstvem mladých města Chodov, s cílem zmapovat participační motivaci mladé generace.

Na základě výsledků provedeného šetření budou v závěru práce navržena případná východiska ke zkvalitnění participačního procesu při správě města. Výsledky vlastního šetření umožní vedení města nahlédnout na účinnost dosavadní komunikace směrem k občanům, která může být zohledněna v městské komunikační strategii.

Metodika

V úvodu na základě odborných pramenů budou definovány možnosti občanské participace na lokální úrovni, přínos občanské participace při správě veřejných věcí, perspektiva a principy při uplatňování občanských práv.

V praktické části diplomové práce bude hodnocena reálná míra participace občanů na výkonu veřejné správy města Chodova v období let 2022 – 2023. Zkoumána bude volební účast v komunálních volbách roku 2022 a dále občanský zájem o účast v dostupných komunikačních platformách města, prostřednictvím kterých mají občané možnost uplatnit své právo podílet se na veřejné správě, jako jsou referenda, veřejná projednávání, workshopy k záměrům a strategiím města, informace úřední desky, webové informace o dění ve veřejných záležitostech a možnostech vyjádření se k projednávaným věcem. Data pro vlastní šetření budou sbírána z dostupných zdrojů webového portálu Českého statistického úřadu, města Chodov, místního tisku a poskytnutých interních dokumentů úřadu, vyžádaných emailovou žádostí příslušným odborům Městského úřadu Chodov.

Vlastní výzkum doplní terénní dotazníkové šetření s cílem objasnit příčiny zájmu/nezájmu o veřejné dění, oblasti veřejných zájmů a bariéry širšího participačního zapojení občanů. Výsledky dotazování budou zpracovány volně přístupnou aplikací webového nástroje pro dotazování. Webový nástroj pro dotazování umožňuje porovnávat vybrané parametry sebraných odpovědí respondentů v kontingenčních tabulkách a tak získat rozšířený náhled na sledovanou problematiku.

Z výsledků provedeného šetření budou formulována případná východiska ke zkvalitnění participačního procesu při správě města.

Doporučený rozsah práce

60-80

Klíčová slova

Spolupráce, partnerství, participace, veřejná správa, strategické dokumenty, obec, občan, občanská společnost, referendum, volby.

Doporučené zdroje informací

BRUNCLÍK, Miloš; NOVÁK, Miroslav. *Internetové volby : budoucnost, nebo slepá ulička demokracie?*.

Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2014. ISBN 978-80-7419-168-8.

ČERMÁK, Daniel. *Spolupráce, partnerství a participace v místní veřejné správě : význam, praxe, příslib*.

Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., 2011. ISBN 978-80-7419-067-4.

EIBL, Otto; PINK, Michal. *Krajské volby 2016*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií,

Mezinárodní politologický ústav, 2017. ISBN 978-80-210-8927-3.

HÄUBERER, Julia; LINEK, Lukáš. *Voliči a volby 2010*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) v koedici se

Sociologickým ústavem AV ČR, 2012. ISBN 978-80-7419-110-7.

KÁŇA, Pavel. *Základy veřejné správy : [vybrané kapitoly veřejné správy pro studium žáků středních škol a maturitní témata k ústní maturitní zkoušce z předmětu Veřejná správa]*. Ostrava: Montanex, 2007.

ISBN 978-80-7225-244-2.

LINEK, Lukáš. *Kam se ztratili voliči? : vysvětlení vývoje volební účasti v České republice v letech 1990-2010*.

Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2013. ISBN 978-80-7325-314-1.

PEKOVÁ, Jitka; PILNÝ, Jaroslav; JETMAR, Marek. *Veřejný sektor – řízení a financování*. Praha: Wolters

Kluwer Česká republika, 2012. ISBN 978-80-7357-936-4.

Předběžný termín obhajoby

2023/24 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Sylvie Kobzev Kotásková, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Elektronicky schváleno dne 18. 8. 2023

prof. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 3. 11. 2023

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 05. 12. 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Zhodnocení míry participace občanů na výkonu místní samosprávy" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucí diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 25.3.2024

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Sylvii Kobzev Kotáskové, Ph.D., vedoucí diplomové práce, za vedení a konstruktivní připomínky při zpracování mé diplomové práce a dále mé rodině za podporu při studiu.

Zhodnocení míry participace občanů na výkonu místní samosprávy

Abstrakt

Diplomová práce v průběhu sledovaného období dvou let 2022 - 2023 monitoruje a hodnotí míru občanské participace města Chodova. Na základě zhodnocení volební účasti, účasti na jednáních zastupitelstva města, počtu petentů, podaných záměrů, hlasů hodnotitelů a výzkumu motivace členů Zastupitelstva mladých je sledována, jak ochota občanů veřejně se angažovat, tak i aktivita vedení města zapojit veřejnost do plánování územního rozvoje města Chodova. Závěrem jsou navržena možná východiska pro prohloubení spolupráce aktérů územního rozvoje šetřeného města.

Klíčová slova: Spolupráce, partnerství, participace, veřejná správa, strategické dokumenty, obec, občan, občanská společnost, referendum, volby.

Assessment of the level of citizen participation in local self-government activities

Abstract

This diploma thesis monitors and evaluates the level of civic participation in the town Chodov during the monitored period of 2022 - 2023. Based on an evaluation of voter turnout, participation in town council proceedings, the number of petitioners, submitted plans, votes of evaluators and research into the motivation of members of the Youth Council, both the willingness of citizens to engage publicly and the actions of the town's leaders to involve the public in spatial planning of Chodov are monitored. In conclusion, possible starting points for deepening the cooperation between actors in the spatial development of the town in question are proposed.

Keywords: Cooperation, partnership, participation, public administration, strategic documents, municipality, citizen, civil society, referendum, elections.

Obsah

Úvod	12
Cíl práce	14
Metodika	15
1 Vybrané historické milníky veřejné správy a jejich vliv na utváření územní samosprávy v České republice.....	17
2 Vybraná legislativa oblastí samosprávy.....	19
2.1 Ústava ČR	19
2.2 Listina základních práv a svobod	19
2.3 Evropská charta místní samosprávy	20
2.4 Zákon o obcích	20
2.5 Zákon o finanční kontrole ve veřejné správě a souvztažné zákony	20
2.6 Zákon o svobodném přístupu k informacím	21
3 Obec.....	22
3.1 Orgány obcí	22
3.1.1 Zastupitelstvo obce.....	23
3.1.2 Rada obce	23
3.1.3 Starosta obce a jeho zástupci.....	24
3.2 Spolupráce obcí	24
3.3 Správa obce otevřená občanům.....	24
4 Občanská participace	26
4.1 Důvody k participaci	26
4.2 Politická participace občanů	27
4.3 Nepolitická participace.....	30
4.4 Participační prostředky.....	31
4.4.1 Volby	32
4.4.2 Internetové volby jako nástroj ke zvýšení míry politické participace občanů	35
4.4.3 Místní referendum	35
4.4.4 Právo vyjadřovat se na zasedání zastupitelstva	36
4.4.5 Právo nahlížet do dokumentů	36
4.4.6 Právo požadovat projednání předložené záležitosti radou či zastupitelstvem	37
4.4.7 Petice	37
4.4.8 Participativní rozpočet.....	37
4.4.9 Průzkum názorů.....	38
4.4.10 Demontrace	39
4.5 Úloha participace v rozvoji malých měst.....	39
4.6 Překážky participačního procesu.....	39

4.7 Perspektiva participace.....	41
5 Empirická část - Město Chodov.....	42
5.1 Městský úřad Chodov	43
5.2 Infrastruktura, ekonomika a občanská vybavenost	45
5.3 Obyvatelstvo	46
6 Zhodnocení míry participace občanů Chodova	49
6.1 Volby.....	49
6.1.1 Volby do zastupitelstva města Chodova 2022.....	49
6.1.2 Prezidentské volby 2023 v Chodově.....	51
6.2 Jednání zastupitelstva.....	55
6.3 Místní referendum	55
6.4 Petice v Chodově.....	56
6.5 Participace při přípravě Strategie města Chodova	57
6.6 Platforma mujchodov.cz	57
6.7 Participativní rozpočet	58
6.8 Návrhy občanů	60
6.9 Zastupitelstvo mladých Chodov.....	61
7 Participační motivace členů Zastupitelstva mladých	62
7.1 Výzkumná otázka.....	62
7.2 Výzkumný vzorek	62
7.3 Příprava	62
7.4 Skupinová diskuze se členy Zastupitelstva mladých	63
7.4.1 Anonymní personalizace skupiny.....	63
7.4.2 Hledání prvotních podnětů k zapojení se	64
7.4.3 Detekce prvotního zdroje participační informace	64
7.4.4 Fungování skupiny a oblasti jejich zájmů	65
7.4.5 Preferované formy komunikace, mapování povědomí o formách a účelu občanské participace	66
7.4.6 Zhodnocení vlastní činnosti a budoucnosti	67
7.4.7 Vyhodnocení skupinové diskuze	68
8 Výsledky	70
9 Diskuze	72
Závěr	73
Seznam použitých zdrojů	74
Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk.....	80
Seznam obrázků	80
Seznam tabulek	80

Seznam použitých zkratek.....	80
Přílohy.....	1
Příloha A Formulář návrhu záměru participativního rozpočtu	1
Příloha B Pravidla participativního rozpočtu	3
Příloha C Přepis diskuze se zastupiteli mladých dne 25. 10. 2023 KASS Chodov	7

Úvod

Potřeba občansky se zajímat o dění na vlastním území je patrná od historických počátků formování samospráv. Politické změny Sametové revoluce v roce 1989 vyvolaly v České republice (ČR) mnoho transformačních procesů. Jedním z nich byl proces reformy veřejné správy a zrušení okresních úřadů (1. 1. 2003), v rámci kterého získaly obce v ČR zpět svoji ztracenou autonomii. Již samotný proces návratu principu rozhodování na nejnižší lokální úroveň byl demokratickým náznakem vývoje společnosti. Přenos výkonu kompetencí napomohl vzniku místním samosprávám a demokraticky zvoleným zastupitelům. Posílení územní samostatnosti zvyšuje aspekty odpovědnosti za správu veřejných záležitostí svěřeného území. Nutně tak vyvstává otázka potřeby širšího zapojení všech územních subjektů a obyvatel v lokalitě (Nejdl, Čermák, 2007).

Trend demokratického zapojování občanů do rozhodování v lokální politice napomáhá odstraňování bariér v podobě negativních předsudků, synergicky buduje porozumění mezi místní samosprávou a občany, rozvíjí odpovědnost občanů za správu veřejných věcí a v konečném výsledku tak posiluje vztah obyvatel k jejich životnímu prostoru. Participace široké veřejnosti na politickém rozhodování tak představuje cestu ke zvyšování životní úrovně a pobytové kvality v obci. Společenské partnerství založené na vzájemné důvěře poté v praxi umožňuje efektivněji překonávat i problematická veřejná témata, snadněji nacházet optimální konsensuální řešení a lépe využívat disponibilní zdroje. Výběr vhodného způsobu iniciační aktivace veřejnosti je závislý na mnoha regionálních specifikách. Zohledňuje vhodný způsob vzájemné komunikace, transparentnost a míru ochoty obou stran se procesu participace účastnit (Zavadil in Agora Central Europe, © 2016).

Samotný proces participace probíhá paušálně v každé jednotlivé obci, odlišný je ale způsob občanské aktivizace. Nalézt optimální způsob komunikace a ideální míru podílu participace je těžkou politickou otázkou. Výkon obecní samosprávy je postaven na principu demokratické volby vybraných zastupitelů, čímž ale občanská odpovědnost nekončí. Odlišnost českého přístupu ke vzájemné interakci regionálních partnerů pramení z historického dědictví postkomunistické země, proto se některé jeho společenské aspekty liší od demokratického vývoje západních kultur. Tento faktor je nutné v kontextu přejímání příkladů dobré praxe vzít v potaz. Obecně předjímanou hypotézou je, že míra občanské participace je závislá na velikosti spravované územní jednotky. Konkrétně to znamená, že s velikostí plochy území obce se míra ochoty participace občanů snižuje. Svoji roli zde

sehrává i anonymita jedince, která zájem o veřejné záležitosti ve velkých sídlech snižuje. Je poté úkolem samosprávy aktivizovat občany ke spolupráci vhodnou formou komunikace (Rigel, 2010/2011). Správa obecních záležitostí může být občany vnímána jako složitá a ne každý se orientuje ve spleti zákonů a nařízení. Potřeba vzájemné správní interakce tak naráží na pasivitu občanů a všeobjímající negativismus, ovšem změna je v rukou nás všech. Demokratické uspořádání naší republiky vložilo občanům obcí do rukou pravomoc rozhodovat o vlastních veřejných záležitostech. S tímto privilegiem ale souvisí i odpovědnost za alespoň elementární znalost fungování obecní samosprávy, která umožní správně posuzovat, kontrolovat a zejména aktivně se podílet na výkonu místní veřejné správy (Kočí, 2012).

Téma občanské participace rezonuje veřejným prostorem zejména v posledních letech. Problematika je spojována zejména v kontextu spolupráce veřejného, neziskového a soukromého sektoru, který vytváří prostor pro širší zapojování občanů do správy veřejných věcí. Otázkou je, zda o tuto formu spolurozhodování mají občané zájem, zda jsou ochotni nést rizika odpovědnosti. Zpracované průzkumy stále ukazují neochotu veřejně se angažovat a ovlivňovat běh veřejných věcí, pokud se problém bytostně nedotýká samotného jedince. Jak ukazují mnohé studie, míra zájmu o veřejné dění souvisí také s věkem a úrovní vzdělání obyvatel dané lokality (Patočková in Čermák, 2009).

Cíl práce

Cílem této diplomové práce je monitoring zájmu uplatňování práva společné participace občanské společnosti řešeného města Chodova ve sledovaném období let 2022 – 2023 prostřednictvím voleb, referend a dalších partnerských komunikačních platforem, ovlivňujících strategické vedení správy města.

Jednotlivé etapy pro zpracování diplomové práce jsou znázorněny na obrázku 1. V přípravné fázi budou na základě odborných pramenů definovány možnosti občanské participace na lokální úrovni, význam a společenské přínosy občanské participace při správě veřejných věcí, perspektiva a principy při uplatňování občanských práv.

Empirická část práce je rozdělena do dvou dílčích cílů. První cíl bude věnován rozboru komunikačních platforem řešeného města v období let 2022 – 2023 a porovnání míry jejich využívání občany v kontextu dostupných dat statistických zdrojů. Druhý cíl bude zkoumat osobní motivaci mladých zastupitelů k participaci na správě města.

Na základě výsledků provedeného šetření budou v závěru práce navržena případná východiska ke zkvalitnění participačního procesu a zmírnění bariér při správě řešeného města. Výsledky vlastního šetření umožní vedení města nahlédnout na účinnost dosavadní komunikace směrem k občanům, která může být zohledněna v městské komunikační strategii.

Obrázek 1 Schéma zpracování diplomové práce

Zdroj: Vlastní zpracování.

Metodika

V diplomové práci bude využito smíšeného výzkumu kvantitativního porovnávání participačních výsledků občanů města a kvalitativního šetření motivačních důvodů členů platformy Zastupitelstva mladých. Dle Hendla (2008) se „*Výsledky získané oběma strategiemi výzkumu doplňují.*“ Užití smíšeného výzkumu tedy není kontradiktorní ale komplementární.

V prvním cíli diplomové práce budou mapovány možnosti participace občanů a hodnocena reálná míra participace občanů na výkonu veřejné správy města Chodova v období let 2022 - 2023. Zkoumané období bylo zvoleno z důvodu konání voleb do zastupitelstva města (2022), volby prezidenta ČR (2023) a zároveň byl ve sledovaném období zřízen participativní rozpočet města a také byla podána občanská petice (2023).

Zkoumána bude volební účast v komunálních volbách roku 2022, v prezidentské volbě roku 2023 a dále zájem o účast ve všech komunikačních platformách města a participačních nástrojích, prostřednictvím kterých mají občané možnost uplatnit své právo podílet se na veřejné správě. Data pro vlastní šetření budou sbírána z dostupných zdrojů webového portálu Českého statistického úřadu, webového portálu města Chodova, místního tisku a poskytnutých interních dokumentů úřadu, vyžádaných emailovou žádostí příslušným odborům Městského úřadu Chodov. Ze sebraných dat bude zjišťována míra zájmu občanů aktivně se účastnit na rozhodování a také zhodnoceny výsledky dosavadní participace oproti relevantním statistickým výsledkům.

Druhý cíl empirické části diplomové práce se bude zabývat průzkumem osobní motivace členů platformy Zastupitelstva mladých, který napomůže k pochopení zjištěné míry dosavadní aktivity občanů města podílet na správě věcí veřejných.

Výsledky vlastního šetření umožní vedení města posoudit účinnost dosavadní komunikace směrem k občanům a navrhnout možná řešení pro další aktivní podněcování společné lokální participace při výkonu veřejné správy šetřeného města.

Ke zhodnocení míry participace občanů vybraného města ve volbách bude využito porovnávání zjištěných statistických výsledků se standardizovanými daty na úrovni republiky a dále v segmentu měst s odpovídajícím počtem obyvatel. Míra zhodnocení dalších možností občanské participace bude empiricky vztažena k počtu obyvatel města v segmentu 18 a více let (Hendl, 2008).

Kvalitativní dotazování, které bude použito ke zkoumání motivačních důvodů mladých zastupitelů, si klade za cíl vyvolat neutrální stimul a získat pravdivou odpověď od informantů. Pro dodržení cíle a diskuzní disciplíny bude připraven plán výzkumu a rámce diskuzních otázek, které ověří výzkumnou otázku. Průběh diskuze bude zvukově zaznamenáván pro účely pozdější analýzy a zápisu zjištění (Hendl, 1999).

1 Vybrané historické milníky veřejné správy a jejich vliv na utváření územní samosprávy v České republice

Literární rešerše slouží k základní orientaci a uvedení do problematiky tématu diplomové práce. Rešerše ozřejmí důležité historické milníky vývoje veřejné územní samosprávy, její fungování a postavení v systému institucí, legislativní vymezení, definuje základní pojmy jako obec, její orgány. Velká pozornost při studiu odborné literatury bude věnována participační lince a jejímu významu pro zachování demokratických hodnot společnosti. Následující informace poskytují vybrané nejdůležitější historické milníky, které měly podstatný vliv na utváření postavení veřejné samosprávy současného formátu.

Historie územní samosprávy počíná již ve 14. století. Geograficky soustředěné sídelní útvary vznikaly na základě potřeb lidí sdružovat se, hospodařit, bránit se, komunikovat. Právní postavení územní samosprávy, její členění a uspořádání v minulosti ovlivňovaly zejména historické tradice. Role územní samosprávy se zvyšovala zejména spolu s procesem demokratizace společnosti a souvisela také s prosperitou hospodářství, protože na lokální úrovni jsou ekonomické zdroje investovány do přímých potřeb regionu mnohem efektivněji (Peková, 2011).

Počátek zrodu samosprávy na našem území, které tehdy bylo součástí Rakouska-Uherska, lze vysledovat již v historickém milníku revolučního roku 1848, kdy došlo ke zrušení poddanství, což znamenalo konec vrchnostenského zřízení a první požadavek na obecní samosprávu v podobě petice směřované císaři. První právní úprava obecního zřízení, která byla součástí tehdy říšského obecního zákona, byla vydána v roce 1849 a její ustanovení obsahovalo revoluční zásadu o svobodné obci jako základu svobodného státu. Tehdejší obce vznikaly na podkladě josefského katastru a volené orgány obcí představovaly obecní výbor a obecní představenstvo, volené na období tři let. Doba zrodu obecní samosprávy končí v roce 1861, vydáním Schmerlingovy ústavy, která znamenala návrat k centralistickému zřízení státního uspořádání konstituční monarchie. Územní vymezení obcí zůstalo beze změn, vyvíjela se legislativa a zejména volební právo (Balík, 2009).

Výraznější historický milník znamenal vznik ČSR v roce 1918, kdy se počala formovat územní samospráva na konturách samosprávy Rakouska-Uherska v modelu tří stupňů v podobě obec nebo město, okres a země. Tento model byl v roce 1945 nahrazen systémem samosprávných místních a okresních národních výborů, později také krajských

výborů, které nahradily zemské zřízení samosprávy. Ústava roku 1948 zrušila samosprávné postavení národních výborů, které se tímto zásahem staly orgánem státní moci. Majetek a rozpočty územně samosprávných celků se tak násilně po dobu 40 let stali součástí státního rozpočtu a změny vyvolaly až revoluční události v roce 1989. Významným transformačním krokem v reformě veřejné správy bylo zrušení systému okresních a krajských národních výborů jako orgánů moci po roce 1989. V začátku 90. let 20. století počalo budování moderní veřejné správy a územní samosprávy na moderních demokratických principech. Vysoká centralizace totalitního systému Československa byla postupně nahrazována novým systémem územního členění a oddělením územní samosprávy od státní správy a moci, tedy vymezením kompetencí na principu spolupráce a partnerství s cílem odstranit duplicitní agendy. Prvním úkolem transformace veřejné správy po sametové revoluci se tak logicky stalo obnovení činnosti samosprávných celků na úrovni obcí, které se přijetím nové Ústavy v roce 1990 staly základním územním samosprávným celkem. Pro dekoncentraci státního aparátu byl v rovině územní samosprávy zvolen smíšený model obecní a krajské samosprávy, který kombinuje samostatnou a přenesenou působnost pravomocí v mezích zákona. V roce 2001 tak vzniklo 13 vyšších územně samosprávných celků a hlavní město Praha a postupně se tak utvářela nová struktura správního uspořádání samostatné ČR (Peková a kol., 2019).

System místní správy v ČR patří do kontinentálního systému, kde je uplatňován smíšený model úrovní obcí a krajů (Horzinková, Novotný, 2021). Územní samospráva dnes zabezpečuje pro občany široké spektrum služeb, čímž je posílena územní autonomie i možnost občana podílet se na správě veřejných záležitostí. K tomu, aby občan mohl uplatnit svá práva kontroly a participace, je nutné vytvořit podmínky pro aktivní účast občana na řízení a kontrole vedení obce. V první řadě je to právo na informace o veřejných záležitostech v obci, tedy o správě majetku, zabezpečení veřejných statků, o efektivitě a hospodaření s veřejnými prostředky a další agendě obce. Dále je to možnost občana vyjádřit svůj názor na způsob řízení obce a také možnost vyjádřit své preference ohledně volených zástupců do orgánů obce. Tuto možnost a zejména vlastní zájem o správní dění v území by měl občan vyvíjet sám. Realita je však jiná a aktivní účast občanů na správě veřejných věcí je spíše iluzí, proto jsou v tomto směru vyvíjeny neustále efektivnější mechanismy a nástroje, jak občanům přiblížit kontrolu a podílení se na obecním rozhodování. Principy uplatnění občanské kontroly a participace jsou ukotveny především v legislativě (Peková a kol., 2019).

2 Vybraná legislativa oblasti samosprávy

Zřízení obecní samosprávy v ČR je upraveno mnoha spolu souvisejícími právními předpisy. Nejdůležitější právní normou zabezpečující ústavní pořádek v republice je Ústava ČR, která obsahuje klíčové oprávnění obce na samosprávu, vymezuje její základní znaky a principy fungování.

2.1 Ústava ČR

Ústava ČR upravuje mimo jiné i další oblasti, které se k výkonu územní samosprávy vážou. Zaručuje občanům ČR, kteří dovršili věk 18 let, všeobecné a rovné volební právo. Hlava sedmá pojednává o rozdělení územní samosprávy ČR, kde jedním z jejich článků je obec, která je základním územním samosprávným celkem a společenstvím občanů. Obec je samostatně spravována voleným zastupitelstvem a může mít svůj majetek a hospodařit podle vlastního rozpočtu. Zastupitelstvo obce, které je občany voleno v tajné, všeobecné a rovné volbě na funkční období čtyř let, poté rozhoduje společně s dalšími orgány obce ve věcech obecní samosprávy (Ústava ČR). Stát tak v zásadě nemá právo vměšovat se do pravomoci obce spravovat své záležitosti, vyjma případů porušení stanovených nadřazených zákonů. Vzhledem k ryzí podstatě demokracie spravovat své záležitosti samostatně je nutné spojovat toto privilegium s odpovědností za výkon svěřené funkce tak, aby byl zajištěn trvale udržitelný rozvoj spravovaného území. Ústava dále upravuje poměry státu a obcí v rovině přenesené působnosti, která je vykonávána na základě zákona (Kočí, 2012).

2.2 Listina základních práv a svobod

Součástí ústavního pořádku ČR je dále Listina základních práv a svobod, jež blíže upravuje principy fungování obecní samosprávy. Listina základních práv a svobod stanoví orgánům samosprávy povinnost přiměřeně a vhodnou formou informovat o své činnosti, zaručuje tak občanům právo na informace o výkonu obecní správy. Tato povinnost je zárukou transparentnosti a kontroly volených orgánů nad výkonem svěřené funkce vůči veřejnosti (Kočí, 2012). V čl. 21 odst. 1 Listiny je obsažen důležitý princip práva občanů podílet se přímo nebo prostřednictvím svobodně volených zástupců na správě veřejných věcí obce. Možnost podílet se na rozhodování o veřejných záležitostech přímo má občan

prostřednictvím místního referenda, jehož podmínky jsou dané zákonem a jehož výsledky jsou pro orgány obce závazné (Listina základních práv a svobod).

2.3 Evropská charta místní samosprávy

Evropskou chartu místní samosprávy je možné chápat jako prostředek ochrany ideálů a realizace práva na samosprávu na místní úrovni. Skutečně odpovědné vedení samosprávy je poté blízko občanům a jejich problémům. Podstatu pojmu místní samospráva formuje charta jako schopnost místního společenství spravovat odpovědně a v mezích zákona zájmy a podstatnou část veřejných záležitostí místního obyvatelstva (Kočí, 2012). Charta obsahuje podmínky výkonu samosprávné odpovědnosti, správní dozor nad činností místní veřejné agendy i právo samospráv na vlastní finanční zdroje. Evropská charta místní samosprávy byla jménem ČR podepsána ve Štrasburku dne 28. 5. 1998. Legislativní implementace do českého právního systému je deklarována sdělením č. 181/1999 Sb., které tak prezentuje pravidlo svobodného přístupu k voleným funkcím v rámci místní samosprávy, právo na vlastní zdroje a právo na sdružování, tedy základní demokratické principy společnosti (Sdělení č. 181/1999 Sb.).

2.4 Zákon o obcích

Obecní uspořádání v ČR je dáno zákonem č. 128/2000 Sb., o obcích. Zákon definuje obec jako základní územní samosprávné společenství občanů, které tvoří územní celek, vymezený obecní hranicí. Na základě zákona o obcích je obec oprávněna vystupovat jako veřejnoprávní korporace, může vstupovat do právních vztahů, vlastnit majetek a pečovat tak o vlastní rozvoj. Zákon o obcích mimo jiné zaručuje občanovi nahlížet, vyjadřovat se a požadovat informace o rozpočtu obce a nakládání s veřejnými prostředky. Hospodářská činnost obce podléhá dalším právním předpisům o kontrole hospodaření se svěřenými zdroji (Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích).

2.5 Zákon o finanční kontrole ve veřejné správě a souvztažné zákony

Pravidla kontroly financí ve veřejném prostoru stanovuje zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě. Zákon vymezuje uspořádání a rozsah finanční

kontroly, předmět, hlavní cíle a zásady finanční kontroly, která je součástí systému finančního řízení hospodaření s veřejnými prostředky. Bližší podrobnosti o kontrolních metodách, postupech kontroly, operačních, hodnotících, revizních, auditních a schvalovacích postupech určuje vyhláška č. 416/2004 Sb. o finanční kontrole. Dodržování pravidel při správě veřejných prostředků územních samosprávných celků doplňuje zákon č. 420/2004 Sb., o přezkoumávání hospodaření s veřejnými prostředky, kde jsou upraveny postupy a další předpoklady procesu přezkoumávání. Kontrolní orgány vykonávají svoji působnost nad orgány územní samosprávy na základě zákona č. 255/2012 Sb., kontrolním řádu. Kontrolní řád upravuje úkony samotného procesu kontroly před jejím zahájením, povinnosti kontrolujícího, kontrolovaných osob i další práva v procesu kontroly veřejnoprávního subjektu (Zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě).

2.6 Zákon o svobodném přístupu k informacím

Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím rozlišuje dvě formy jejich poskytování, a to zveřejnění a poskytnutí informace na základě žádosti. Územní orgány samosprávy mají povinnost zveřejňovat zákonem stanovené informace veřejnosti, aniž by o ně veřejnost žádala. Do tohoto okruhu informací patří například popis organizační struktury, lhůty pro jednání, proces podání návrhů, stížností, postupy a předpisy, sazebníky, výroční zprávy, usnesení atd. Nad zákonně stanovený rámec povinných informací může občan na základě zákona o svobodném přístupu k informacím požádat o další informace předepsaným způsobem (ústně nebo písemně). Ze žádosti musí být zřejmé, že je tak činěno ze zákona, dále musí být jasně formulováno čeho se žadatel domáhá a komu je předložena žádost určena. Povinný subjekt posoudí oprávněnost zaslání nároku a dle lhůt a procesů stanovených zákonem tuto žádost vypořádá (Kočí, 2012).

3 Obec

Odborná literatura vymezuje obec třemi základními znaky a to územím, občany a působností v hranicích obce. Území obce je členěno dle katastrálního vymezení. V ČR každá část území náleží k některé z obcí, vyjma vojenských újezdů. Dle rozlohy může být území obce dále členěno na části a z pohledu přenesené působnosti na správní obvody. Územní změny obcí podléhají zákonu a mají formu smlouvy či dohody, kdy může nastat sloučení dvou nebo více obcí, připojení obce nebo jejich oddělení. Důležitou součástí obecního území jsou veřejná prostranství, jež tvoří komunitní prostor obce, který je bez ohledu na vlastnické vztahy přístupný každému bez rozdílu. Obec je právnickou osobou, která má nejen právní subjektivitu, ale i způsobilost k právním úkonům v rámci své samosprávné činnosti. Výkon státní správy vykonává obec v rámci přenesené působnosti, ve které je podřízena státní kontrole (Peková a kol, 2019). Občanem obce je fyzická osoba, která je státním občanem ČR a má ve správním území obce trvalý pobyt, případně splňuje další podmínky a to bez ohledu na věk. Uplynutím 18 let věku nabývá občan politická práva, tedy právo být volen a volit do zastupitelstva obce a dále právo vyjadřovat se k veřejným věcem na zasedání zastupitelstva, k návrhu rozpočtu obce, nahlížet do rozpočtu obce, požadovat informace, vznášet připomínky a další (Horzinková, Novotný, 2021).

Klasifikace sídel a jejich rozdělení na obce a města závisí na užití metodice. V závislosti na geografické poloze jsou města klasifikována dle nejrůznějších klasifikačních systémů. Jedním z nejjednodušších a často nejpoužívanějších je kritérium počtu obyvatel, kdy v kontextu České republiky rozlišujeme města malá od 5 tis. obyvatel, města střední od 20 tis. obyvatel, města velká, která mají kolem 100 tis. obyvatel a velkoměsta, metropole od 1 mil. obyvatel (Šilhánková, 2020).

3.1 Orgány obcí

Orgány obcí a jejich pravomoci jsou vymezené zákonem o obcích (Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích).

3.1.1 Zastupitelstvo obce

Zastupitelstvo obce je kolektivní volený orgán, který má hlavní rozhodovací pravomoci v samostatné působnosti obce, kam mimo jiné patří program rozvoje obce, rozpočet obce, závěrečný účet obce, výše odměn členům zastupitelstva, půjčky, smlouvy, obecně závazné vyhlášky a další činnosti dle zákona o obcích. Členové jsou voleni v komunálních volbách na čtyřleté období. Počet členů zastupitelstva je závislý na počtu obyvatel obce a tento počet je stanoven každé volební období před vyhlášením voleb. V průběhu volebního období je počet členů zastupitelstva neměnný, může být nižší než stanovený, nesmí však klesnout pod jednu třetinu určenou zákonem (Horzinková, Novotný, 2021). Zvolené zastupitelstvo volí ze svých řad starostu, místostarosty a členy rady obce. Jednání zastupitelstva se konají podle potřeby, minimálně však 1x za tři měsíce, jsou veřejná a řídí se jednacím řádem. Zastupitelstvo zřizuje své poradní, kontrolní a iniciační výbory (Peková a kol., 2019).

3.1.2 Rada obce

Rada obce je výkonným orgánem, který v samostatné působnosti podléhá zastupitelstvu obce. V přenesené působnosti při výkonu státní správy rozhoduje pouze na základě zákona. Rada dozoruje správní činnost obce, zabezpečuje plnění rozpočtu a zabezpečuje další činnosti dané zákonem. V rámci své přenesené působnosti vydává nařízení. Počet radních je vždy lichý a nesmí přesahovat třetinu počtu členů zastupitelstva. V obcích, kde má zastupitelstvo méně než 15 členů se rada obce nevolí. Radu obce tvoří starosta, místostarosta (místostarostové) a další členové rady, volení z řad členů zastupitelstva (Peková a kol., 2019). Jednání rady obce je na rozdíl od zastupitelstva neveřejné, s možností přizvání dalších členů zastupitelstva obce a jiných osob. Jednání rady se konají podle operativní potřeby. Schůzi rady se účastní tajemník s poradním hlasem. Rada je usnášeníschopná, pokud je přítomna nadpoloviční většina radních členů (Horzinková, Novotný, 2021). Jako své poradní a kontrolní orgány zřizuje rada obce komise (Peková a kol., 2019).

3.1.3 Starosta obce a jeho zástupci

Starosta je volen zastupitelstvem. Zastupuje obec navenek jako představitel obce. Ze své funkce je odpovědný zastupitelstvu obce (Horzinková, Novotný, 2021). V případě, že v obci není zřízena pozice tajemníka, který kontroluje pracovníky obecního úřadu, plní tuto funkci starosta. Starosta řídí úřad, odpovídá za řádný chod úřadu, svolává schůze, spolu se svými zástupci jedná a podepisuje usnesení. Ve spolupráci s ředitelem krajského úřadu jmenuje a odvolává tajemníka obecního úřadu. Další výčet činností a agendy starosty obce upravuje zákon o obcích (Peková a kol., 2019).

3.2 Spolupráce obcí

Spolupráce obcí může probíhat jak v oblasti samostatné působnosti, tak v oblasti přenesené působnosti, a to na základě veřejnoprávní smlouvy. V praxi se tak děje několika způsoby. Dvě a více obcí mohou založit právnické osoby podle obchodního zákoníku, s cílem využít majetek, nebo mohou do již vzniklé obchodní společnosti vstoupit. Jiná forma spolupráce může být založena na základě smlouvy, jejímž předmětem je splnění konkrétního úkolu, nebo na základě smlouvy o vytvoření dobrovolného svazku obcí (Horzinková, Novotný, 2021).

3.3 Správa obce otevřená občanům

Problematika správy území by měla být primárně zaměřena na toho komu je určena, komu slouží. V tomto kontextu je těžké pojmenovat cílového jedince, cíl osciluje mezi pojmy občan a klient – zákazník úřadu. Občan je obyvatel obce, nejen trvale žijící, ale i její náhodný návštěvník a cílem je tedy jeho spokojenost, hodnotí se úroveň pobytové kvality v obci. Naproti tomu klient úřadu se nachází v pozici zákazníka, který očekává veřejnou službu v podobě vyřízení své věci a nemusí být nutně občanem obce. Mezi nejčastější chyby managementu obce podle Pavlíka (a kol., 2014) patří nedostatečná komunikace strategie vedení obce. Pavlík zmiňuje zejména absenci vlastních průzkumů spokojenosti, vágní formulace otázek výzkumů, ze kterých nelze jednoznačně interpretovat jasné závěry pro opatření, nebo dokonce chybějící zapracování výsledků průzkumu do další strategie obce. Chybou je také absence zpětné komunikace a vysvětlení zaváděných clientských opatření úřadem ve směru k veřejnosti (Pavlík a kol., 2014).

Právě zapojení veřejnosti vede k souladu potřeb obou zmíněných stran. Management obce má pro uspokojení potřeb veřejnosti k dispozici mnoho nástrojů. Mezi takové nástroje patří v první řadě přívětivost a otevřenost úřadu, kam lze zařadit etický kodex zaměstnanců úřadu, úřední doba, která umožňuje využívat služeb co nejširšímu spektru klientů, transparentně popsané interní procesy úřadu, ve kterých se občan – klient orientuje. Významnou roli hraje i prostředí úřadu, čistota veřejných prostor, možnost parkování, chytré přechody pro chodce, energeticky šetrné veřejné osvětlení, orientační tabule, recepce a úroveň jednání, míra informovanosti na úřední desce a v dalších platformách úřadu, či poskytování výhod v podobě bezdrátového připojení k internetu (Wi-Fi free). Současným trendem jsou také hodiny otevřených dveří starosty pro problémy občanů. Samozřejmostí je zveřejněný rozpočet obce ve formě srozumitelné veřejnosti. Nedílnou součástí je také sdílení dobré praxe a výměna zkušeností s ostatními partnery a obcemi. Výsledkem je vytváření přívětivého prostoru pro život, podnikání, prostoru pro zdravou soutěž, občanskou sounáležitost, který respektuje různorodost a monitoruje dynamiku inovací. To vše, spolu s výhledem horizontu 10 let, by měl obsahovat dlouhodobý plán obce, jehož součástí je i strategie komunikační (Nejdl, Čermák, 2007).

Komunikační strategie obce je prostředkem předávání informací o plánech vedení, která posiluje partnerský vztah, respekt a důvěru všech zúčastněných. Největší chybou při správě území je komunikovat záměry až po rozhodnutí zastupitelstva, když už je věc rozhodnuta, neměnná, bez účasti veřejnosti. Veřejnost má právo na informace, znát záměry vedení, má právo znát partnery, mít informace včas a maximálně využít práva participace na veřejném spravování (Pavlík a kol., 2014).

4 Občanská participace

Zájem a zapojení občanů do rozhodování je palčivý problém moderní zastupitelské demokracie. Participace je vnímána jako proces socializace občana, protože až převzetím určité části odpovědnosti se jedinec stává součástí celku. Participace je tak prostředkem sociální inkluze a možností prosazení individuálních cílů (Čmejrek, 2008).

Mnohé studie se věnují souvislostem mezi zapojením občanů do dobrovolnických spolků na komunitních úrovních a jejich následnou konkrétní formou politické participace v území. Wallman Lundâsen (2015) ke vzájemné korelaci vztahů obou skupin dodává, že dobrovolná práce ve spolku přechází v aktivitu politické participace zejména tam, kde spolková činnost probíhá v přímém zapojení s místními elitami. Podobné zjištění přerodu občanské participace na politickou uvádí i Jeong (2013), i když zmíněná studie prokazuje, že ne každý druh občanské participace plodí tu politickou. Pozitivní vliv na územní aktivitu občanů vytvářejí nepolitické organizace, jako jsou umělecké, hudební nebo charitativní organizace, zatímco například ekologická sdružení či menší politická uskupení, sledující konkrétní regionální cíle, aktivují občanskou společnost většinou v negativním kontextu jednání a dopadu do území.

Další otázkou je také genderová vyváženost aktérů participace, kde politická aktivita je stále spíše záležitostí mužů než žen. Konkrétně na územní úrovni v zastupitelstvech měst a obcí je to stále 29% podíl žen k 71% podílu mužů (Fórum 50 %, 2023). K větší angažovanosti žen v politice zřejmě nenapomohly ani revoluční změny svobody, volebního práva a uplatňovaného pluralismu. Jedinou cestou, jak nepříznivý poměr zastoupení žen a mužů změnit, je tlak na genderovou vyváženost kandidátních listin, které ženám vytvoří prostor pro jejich zapojení (Mlambo, 2019).

4.1 Důvody k participaci

Důležitým věcem, které ovlivňují náš život, je třeba rozumět a diskutovat je. Není možné ihned měnit politický systém, ale je možné apelovat na zvolené zástupce, aby konali. Veřejný prostor je místem, kde se občan setkává s politiky, kterým stále necháváme příliš velké pole působnosti právě díky občanské netečnosti. Odtud poté pramení problém obecného vnímání politiky v negativním smyslu neustálých konfliktů a nařízení. Komunikace mění tento prostor na konsensuální, který ale bez kontinuální kontroly

a porozumění věcem ztrácí význam. Dnešní svět je propojenější, nabízí neomezený přístup k informacím, a přesto je občanská společnost k dění ve své obci mnohdy netečná. Participace umožňuje podílet se na rozhodování, ale samozřejmě znamená i přijmout jistou část odpovědnosti (Hrubeš, 2013).

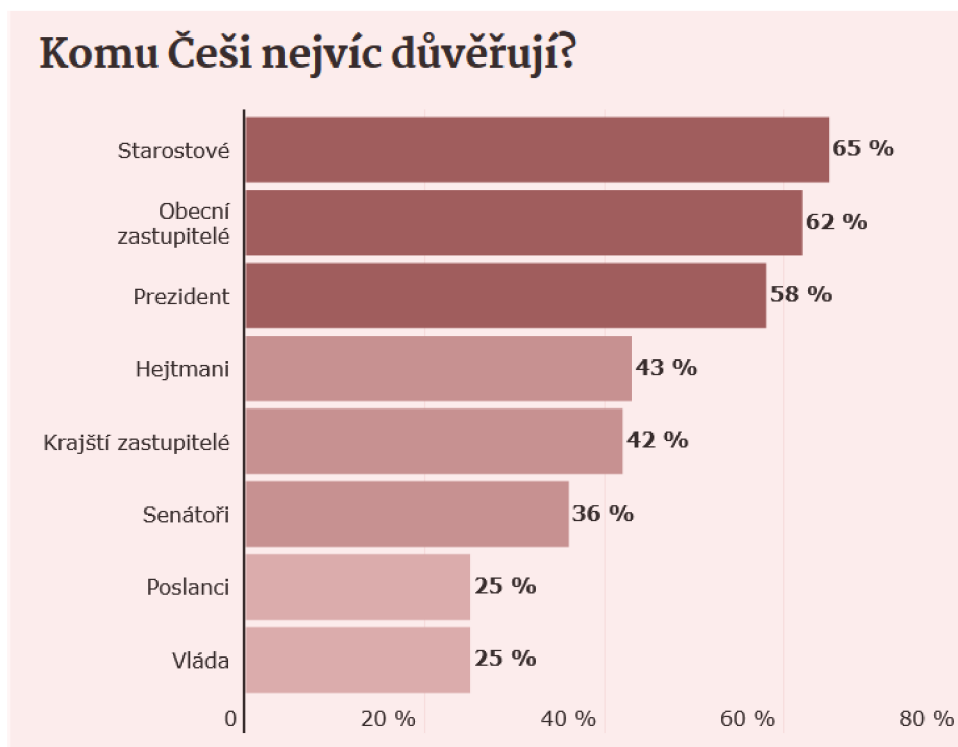
Pokud se vytrácí zájem občanské společnosti o veřejné dění a slábne zájem o využívání demokratických nástrojů k uplatňování občanské kontroly politiky, je demokracie v ohrožení. V praxi se deficit občanské iniciativy projevuje silícími tendencemi vládnoucí garnitury postupně omezovat ústavní pojistky, zabraňující koncentraci moci a chránící otevřenou politickou soutěž. Výsledkem je postupné institucionální hroucení práva a likvidace politických oponentů. Jakákoliv nekontrolovaná moc vede k zániku demokracie. Příkladem těchto tendencí je například politická situace v Polsku nebo Maďarsku, kde série ústavních reforem a omezování kontrolních mechanismů vede k nastavování nových pořádků, které zajistí „nerušené vládnutí“. V ČR je poté ukázkovým příkladem koncentrace moci firemní management Andreje Babiše. Neustále se střídající boj o co největší podíl politické moci voliče unavuje. Volič čelí nedostatku přijatelných politických alternativ. Ekonomika se vyčerpává periodickými epizodami levicových a pravicových politik, společnost zažívá vyprazdňování demokratických hodnot a pilířů. Chybí ekonomická stabilita a kontinuita, protože politik nevidí dál než na konec svého volebního období. Chybí tlak na politickou odpovědnost, dodržování volebních slibů a dodržování práv a ekonomických pravidel. Právě proto je občanská kontrola politiky tak důležitá. Občanská odpovědnost začíná na lokální úrovni a prohlubuje se vedením k odpovědnosti, jak své vlastní, tak tlakem na volené zastupitele. Klesající volební účast ještě nepředstavuje fatální problém. Kritiku zástupcům moci občané vyjadřují i jinými prostředky, demonstracemi, peticemi, etickým nakupováním nebo internetovým aktivismem, a tyto aktivity se poté přelévají do volebního chování. Skutečným problémem pro demokracii v ČR se jeví zklamání z očekávání po Sametové revoluci. Občanská netečnost může postupně vést až opět k nedemokratickému režimu (Linek a kol., 2017).

4.2 Politická participace občanů

Přestože občan svým volebním hlasem deleguje moc na svého kandidáta, nevzdává se tak dalšího vlivu nad jeho kontrolou. Občan má k dispozici několik nástrojů, jak participovat na dění věcí veřejných. Přesto je zejména volební účast jakýmsi indikátorem

zájmu společnosti o politické dění. Pokles volební účasti je vnímán jako společenské varování ve smyslu ohrožení demokratických principů, kdy je možné, že se k moci dostává pouze aktivní výseč voličské základny. Jiná teorie vysvětluje pokles volební účasti jako logický důsledek široké spokojenosti s politickým rozhodováním, které voliče nenuť se voleb aktivně zúčastnit. Na komunální úrovni je vysoká volební účast spojována spíše se známkou krize demokracie a nespokojeností s vývojem veřejných věcí. Politickou participaci občanů je možné vnímat ve třech rovinách. První rovinou je projev voličské vůle v komunálních volbách. Druhou možností politické participace občanů je členství v politické straně a širších politických aktivitách. Třetí rovinou je zapojení občana do veřejného dění v obci, například účasti na jednání zastupitelstva (Čmejrek a kol., 2010). Pomyslný žebříček důvěry české společnosti v orgány veřejné správy a moci nejlépe vystihuje průzkum CVVM zveřejněný na Seznam Zprávy, jehož výsledky jsou vyjádřeny v grafu obrázku 2.

Obrázek 2 Grafické vyjádření důvěry Čechů v orgány veřejné správy a moci

Zdroj: Seznam Zprávy, © 2023.

Grafické srovnání důvěry českých občanů v institut veřejné správy a moci jasně ukazuje, že občané nejvíce důvěřují orgánům nejbližšího území, na nejnižších patrech

politického rozhodování, tedy starostům a obecním zastupitelům, kteří hájí jejich zájmy. Nejméně poté senátorům, poslancům a konečně i samotné vládě. Právě proto je občanská participace tak důležitou součástí veřejného života (Stuchlíková, 2023).

Volbou do zastupitelstva vyjadřují občané své preference a postoje, které na základě deklarovaných stranických programů prezentují kandidáti politických stran. Občan tak vyjadřuje svá přání o tom, co by rád uvedl v praxi. Právem pak očekává, že zvolený kandidát bude zastávat jeho postoje a dodrží deklarované předvolební sliby směrem k veřejnosti. Účastí ve volbách ale zájem o veřejné věci pro občana nekončí. Veřejná kontrola politiků občany předpokládá transparentní a včasné informace o tom, co vedení obce chystá, jak bude nakládáno s veřejnými prostředky a jakým způsobem o tom bude rozhodnuto. Na druhou stranu zvolený politik je sice vázán programovým prohlášením, reálně je však odpovědný zejména stranickému vedení a také je zavázán legislativními pravidly, která se k výkonu jeho volené funkce vážou.

Politická participace nekončí vhozením volebního lístku do urny. Každý občan podporuje politický systém jednak finančně, placením daní, tedy vzdáním se části svého příjmu ve prospěch správy veřejných záležitostí. Zároveň se předpokládá i společenská nemateriální stránka vztahu ve formě občanské poslušnosti, aktivity a zájmu o veřejné dění a podpory zvoleného politika v rámci jeho funkčního období. Tento proces participace je sice osobní záležitostí každého jedince, nicméně je pravdou, že samostatně má jedinec menší vyjednávací sílu vůči procesům, které později nemusí odpovídat jeho prvotním představám. Proto je v participaci důležitá spolupráce a sdružování názorově blízkých skupin, které kontrolují politická rozhodnutí a korigují případné nepřipustné tendence volených představitelů. Prezentace zájmů občanů může probíhat formou zájmových sdružení, může mít i radikálnější formu nátlakových skupin, které používají méně komfortních způsobů vyjednávání. Zjednodušený pohled na agregaci prosazení politických cílů ukazuje, že prostředkem pro jejich prosazení jsou primárně informace. Politické cíle mají podobu zákonů, obecních nařízení či investic, majících vliv na veřejný život obce, v prostředí, kde se střetávají zájmy rozličných uskupení. Prosazení určitých politických proudů je proto závislé zejména na síle jejich zastoupení v celku, což je podstatou přímé demokracie.

Přímou demokracii kriticky hodnotil francouzský filozof J. J. Rousseau, který tvrdil, že lid sám si může vládnout pouze za předpokladu rovnostářské společnosti, tedy tam, kde se všichni mají stejně a neexistují majetkové ani společenské rozdíly, což je nereálné.

A. de Tocqueville smýšlel o demokracii v mantinelech zastupitelské vlády lidí, což podle něj v praxi vede k jakési nivelizaci společnosti, kdy většina vládne menšině a upozorňoval na související negativa tohoto systému, v podobě ztráty zájmu menšiny o dění, pokud ji nemůže ovlivnit. Dochází tak k nerespektování menšin, útlaku a frustraci, která může ústít ve vyostřený společenský konflikt. Obecné blaho je třeba zajistit konstruktivním dialogem. Proto je v rámci obecního zřízení u nás ustavena územní samospráva a stát má v tomto procesu pouze minimální prostředky ovlivňovat ji pomocí legislativních norem a systému přerozdělování daní.

Jaké má občan možnosti politické participace na tvorbě místní politiky? Předně je to jednocestný kanál informací, podle kterých se rozhoduje při volbách. Získává je od politiků, z médií, na veřejných mítincích. Další možností jsou konzultace, tedy dialog, kde se prolínají názory stran. Politiky zajímá postoj občana a občana zase způsob řešení jeho politické preference. Obdobným typem konzultace jsou veřejná slyšení, kulaté stoly, tematické workshopy, veřejná projednávání návrhu, kde jsou občané zapojováni do rozhodovacích procesů. Společnost 21. století se postupně formuje a otevírá novým způsobům místní participace občanské společnosti. Postupně se tak narovnává ostych občana podílet se na místní samosprávě, ale i zakořeněné tendence vrchnosti nezvat obecnstvo k jednacímu stolu v počátku a spravovat věci na úřednické linii bez veřejnosti (Klíč in kolektiv autorů, 2008).

Participativní nástroje umožňují mapovat preference potřeb veřejnosti v území. S výsledky poté pracuje regionální politik. Dochází tak v podstatě k využití místních znalostí pro zkvalitnění úrovně života v území, neboť specifika a potřeby občanů většinou ve volebních programech chybí. Participační nástroje také dávají šanci těm občanům, jejichž hlasy nejsou tolik slyšet, tedy jsou v menšině, ale sledují určitý cíl. Dochází tak narovnání šancí znevýhodněných (Smith, 2009).

4.3 Nepolitická participace

Za nepolitickou participaci je považována občanská spolková aktivita a zájmová či dobrovolná činnost, mající dopad do území. Zájmová činnost občanů může nezdědka přerůst do politické roviny angažovanosti, zvláště pokud se protnou potřeby spolku s politickými

preferencemi představitelů obce, nebo je třeba zajistit zázemí a potřeby spolku (Nejdl, Čermák, 2007).

4.4 Participační prostředky

Vhodné nastavení komunikační strategie obce a použité platformy sdělení jsou výsledkem mnoha faktorů, kdy je zohledňována velikost obce, finanční možnosti rozpočtu, věkové rozložení obyvatelstva, charakter oblasti území, analýza potřeb obyvatel, povaha činnosti spolků, partneři obce apod. Ke komunikaci mohou zastupitelé využít městský zpravodaj, noviny, články v národních médiích, rozhlas, televizi, tiskovou zprávu, plošné dopisy, emailovou komunikaci, webové rozhraní, sociální sítě, dotazníky, letáky, vývěsní skříňky, plakáty na veřejném prostranství, ankety a průzkumy. Mimo tyto komunikační kanály má správa možnost využít i přímou interakci v podobě setkávání, pořádání pravidelných diskuzních fór, workshopů, veřejných projednávání. Zvolená forma vychází vždy z charakteru cílové skupiny, pro které je sdělení určeno. Například Džatková (2018) se ve své studii věnuje novým formám tzv. e-participace, která občanům umožňuje překlenout překážky participační propasti v post komunistických zemích. Masivní rozvoj informačních a komunikačních platforem usnadňuje občanovi vyjádřit svůj názor, neztrácet čas vynaložený jednáním „face to face“ a v neposlední řadě také překonat ostych. Platforma e-participace bude jistě i prostředkem pro posílení zapojení mladé generace do politické aktivity.

Veřejnost má možnost zapojit se do participace svou aktivní volební účastí, účastí v referendu, prostřednictvím konzultace nebo petice, účastí v anketách a průzkumech, spolupráci ve výborech, komisích, nebo prostým delegováním odpovědnosti na vybraného zástupce, v krajních případech stávkou, demonstracemi a projevy občanské neposlušnosti. Důležitým aspektem komunikace je frekvence a interval aktualizace sdělení (Pavlík a kol., 2014).

Volby jsou formou politické aktivity, na které jednoznačně participuje největší podíl českých občanů, nevolebních aktivit se u nás účastní mnohem menší podíly občanů, jejichž počet nepřesahuje polovinu dospělé populace (Linek a kol., 2017).

4.4.1 Volby

Volební účast je pomyslným ukazatelem míry politické participace občanů. Míra důležitosti voleb je občany velmi explicitně vyjadřována právě volební účastí. Jako nejméně důležité hodnotí občané volby do Evropských institucí, podobně jako do Senátu, i když poslední volební účast v senátních volbách roku 2022 lze spíše připsat na vrub politické rozpolcenosti společnosti. Občané tak jasně deklarovali, že jim osud státu a společenský vývoj není lhostejný. Do popředí nastupuje mladší generace, která se učí větší odpovědnosti k znovu získaným politickým svobodám (Čmejrek, 2008).

Volby jsou ustavující technikou, jejíž primárním cílem je obsazení politických funkcí a legitimizace politického systému. Ve volbách občané volí své politické elity. Volby jsou pokojným prostředkem mocenských změn. Lze je chápat jako nástroj voličů prosadit své vize a preference, čímž dochází k posilování občanského vědomí a důvěry ve zvolené představitele. Prostřednictvím voleb je realizována politická participace lidu. Společným znakem voleb jsou principy, za kterých jsou uskutečňovány, kam lze obecně zahrnout obecnost, rovnost, přímost, tajnost a nadřazený princip svobody volby (Antoš, 2008).

Volební principy

Dnes je všeobecnost brána jako samozřejmost, ale tento princip není ve svém významu doslova uplatňován nikde na světě, neboť právo volit je vždy omezeno buď věkem, občanstvím, duševním stavem nebo jiným požadavkem. Všeobecnost se vztahuje na občany, nikoli na každého, což je z definice dalším omezením. Všeobecně pak „každý má právo volit“ představuje ideál, ke kterému se různé volební systémy svými pravidly přibližují (Reschová a kol., 2019). Antoš (2008) vymezuje všeobecnost volebního práva jako zákaz bezdůvodného vyloučení jednotlivce na svobodné volbě jeho zástupců. V každém zemi se okruh oprávněných voličů vyvíjel jednotlivě na základě historických tradic. V historii bylo volební právo umožněné pouze mužům, žena nebyla považována za občana. Ženské volební právo bylo revolučním výdobytkem, který započalo v roce 1906 Finsko.

Základem principu rovnosti je zásada stejné síly každého hlasu, tzv. jeden člověk, jeden hlas. Původem principu rovnosti byly dřívější formy hlasování v kuriích, kde ne každý hlas měl stejnou váhu, nebo tzv. pluralitní hlasování, kde bylo jednomu voliči umožněno hlasovat i vícekrát. Dnes je takový volební princip volebního práva nepřijatelný a každý

volič je v seznamech evidován vždy pouze jednou (Antoš, 2008). Volební rovnost upravují různé země rozličně. V ČR má však volič stejný počet hlasů a jeho hlas má stejnou váhu, jako hlasy ostatních voličů. Opakovanému hlasování v jedné volbě zabráňují voličské seznamy. Do principu rovnosti je řazena i rovnost příležitosti volit, která je garantována každému voliči, splňujícímu volební kritéria. Jako novum lze nahlížet genderovou vyváženost, která vyžaduje zastoupení obou pohlaví na kandidátkách (Reschová a kol., 2019).

Princip přímého volebního práva není zakotven přímo v Listině, ale je obsažen v Ústavě ČR, konkrétně v článku 18, týkající se volby do Parlamentu a článku 102 pro volby do zastupitelstev obcí a krajů (Antoš, 2008). Podstatou přímého principu volby je odevzdání hlasu bezprostředně tomu, kdo má být zvolen. Volič vybírá konkrétního kandidáta či subjekt a ne prostředníka. Sledován je tedy projev vůle voliče hlas odevzdat konkrétnímu kandidátovi, což bylo historickou preferencí tohoto principu (Reschová a kol., 2019).

Princip tajného hlasování náleží k základním lidským právům a úzce souvisí se svobodou volby, čímž je eliminován nátlak na voliče (Antoš, 2008). Pro tajnou volbu musí být zabezpečeny podmínky voleb tak, aby nebylo možné zjistit konkrétní volbu jednotlivce. V praxi je tak zajištěn bezpečný prostor pro úpravu volebního lístku, kam nemá přístup nikdo jiný než volič sám. Spolu s úřední obálkou a zapečetěnou volební schránkou je tak zajištěna tajnost voličovy volby. Tajnost hlasování je povinností, nikoli možností.

Primárně směřují všechny principy voleb k zajištění svobodné volby voliče, tedy projevu jeho svobodné vůle. Pouze při uplatnění všech volebních principů jsou volby legitimním prostředkem pro obsazení správních funkcí ve státě. Komplementární podmínkou naplnění svobodné volby je svoboda projevu, právo na informace a právo se sdružovat. Dalším aspektem svobodné volby je také průběh volebních kampaní, které musí být vedené čestnými prostředky (Reschová a kol., 2019).

Volební systémy

Volební systém představuje souhrn pravidel, která určují klíč k rozdělení získaných hlasů na mandát mezi politické strany či jednotlivé kandidáty. Dnes existuje v každé zemi specifický volební systém, který se formoval na základě historických zkušeností a společenského vývoje. Je tedy nemožné stanovit, který z volebních systémů je ideální,

maximálně spravedlivý, neboť každý má své pozitivní ale i negativní stránky a je jen na společenském konsensu, jak na tyto stránky nahlížet a kterým dát přednost. Pro zajištění stability volebního systému jsou jeho pravidla zakotvena přímo v Ústavě. Děje se tak zejména pro ochranu před politickými tlaky vítězných stran, které by se právními změnami mohly snažit zajistit si vítězství i pro další volební období. Změna ústavních pravidel poté vyžaduje shodu více odpovědných subjektů, což znesnadňuje účelovost takových kroků. Stálost volebních systémů pramení z historického poznání a k zásadním změnám dochází zpravidla pouze při kolapsu politického systému (Adamová, 2001).

Většinový volební systém, jak již název napovídá, je postaven na faktu, že vítěz bere vše. V ČR je dvoukolový většinový systém využíván pro volbu prezidenta a senátorů, kdy do druhého kola postupují dva nejúspěšnější kandidáti z prvního kola, pokud již v prvním kole některý z kandidátů nezíská nadpoloviční většinu. Výhodou většinového volebního systému může být fakt, že zvyšuje pravděpodobnost zvolení kandidáta, který představuje kompromis pro většinu voličů. Nevýhodou je časová náročnost volby, kdy je nutné pořádat druhé kolo v krátkém časovém odstupu. Právě tento faktor má vliv na volební účast v kole druhém, a tedy i legitimitu zvoleného kandidáta. Zároveň tak mezi konáním prvního a druhého kola umožňuje kandidátům taktizovat, což může být stejně zrádné jako přínosné. Ve volbách platí nulový součet, tedy jedna strana vítězí, druhá prohrává (Reschová a kol., 2019).

Složitější systém představuje poměrný volební systém, ve kterém se získané hlasy v rámci volebního obvodu přepočítávají na mandáty. Nejrozšířenější způsob je tzv. listinný volební systém, kdy se nominovaní kandidáti o zvolení ucházejí na základě kandidátních listin, zpravidla politických stran nebo občanských či zájmových uskupení. Nastavení volebních pravidel poté upravuje, zda má volič možnost vyjádřit se k jednotlivým kandidátům, jak může rozdělit své hlasy, a to i napříč kandidátními listinami, tzv. panašováním, nebo může kroužkem preferovat svého kandidáta. O rozdělení mandátů poté rozhoduje volební formule, matematická metoda, která převádí získané hlasy na mandáty (Reschová a kol., 2019).

Volby jsou důležitou součástí demokratického zřízení státu. Posilují důvěru ve státní aparát. Nelze jednoznačně stanovit, který ze systémů je ideální a využitelný pro každou situaci, hlavní otázkou je spíše, do jaké míry je průběh voleb transparentní, spravedlivý a svobodný. Trendem a výzvou pro ČR je právní úprava využití moderních technologií

ve volebním právu, tedy náhrada papírových hlasů za ty elektronické. Oblast digitalizace by volební průběh jistě zefektivnila, nese s sebou ale jistá rizika, která je třeba zvážit, neboť hlavní hodnotou volby je její důvěryhodnost. Na druhou stranu digitalizace procesu přiblíží volby mladší generaci a může tak mít pozitivní vliv na volební účast (Čmejrek, 2008).

4.4.2 Internetové volby jako nástroj ke zvýšení míry politické participace občanů

Nová éra 21. století se nese ve znaku online komunikace a pokroku IT technologií. Internet se stal již běžnou součástí volebních stran a jejich strategií. Přizpůsobují mu svoji komunikaci, vedení kampaně, zacílení na voličské skupiny. Vystává tak nutná otázka, zda není vhodné přenést do prostředí webu i volby, zejména když již nyní samosprávy prostřednictvím webového rozhraní s občany běžně komunikují. Internet jako platforma nabízí rychlost a přesnost vyhodnocení zadaných dat, skrývá však i mnohá bezpečnostní úskalí. Nejproblematictější kolizní oblastí je tajnost volebního práva, kde by technologie musely zabezpečit kryptografii hlasování tak, aby nebylo možné identifikovat volbu jednotlivého voliče. Problémy se jeví i v oblasti zajištění hlasování pouze oprávněných osob, a zabránění zneužití identity voliče (Bruncík, Novák, 2014).

4.4.3 Místní referendum

Jedním z nástrojů, prostřednictvím kterého se mohou občané podílet na správě veřejných záležitostí je místní referendum. Děje se tak na základě základního lidského práva, deklarovaného Listinou základních práv a svobod. Průběh místního referenda je upraven zákonem č. 22/2004 Sb., o místním referendu a veřejnost v něm rozhoduje o věcech, jež náleží do samostatné působnosti obce. Referendum však nenahrazuje pravomoc orgánů obce. Účelem referenda je umožnit občanům vyjádřit svůj názor a přímo se podílet na samosprávě obce. Možnost rozhodování tak naplňuje demokratický princip participace. V místním referendu občané hlasují o jasně formulované otázce, která spadá do místní samosprávy. Občané svým hlasem vyjadřují buď souhlas, nebo nesouhlas s navrženým krokem. Je vyloučeno rozhodovat v místním referendu o otázkách týkajících se přenesené působnosti, dále o poplatcích a rozpočtu obce, o vnitřním uspořádání orgánů obce, o volbě a odvolání starosty obce, členů rady či zastupitelstva apod.

Právo účastnit se referenda má každá osoba s právem volit do zastupitelstva obce. Hlasování je tajné a je realizováno přímým hlasovacím právem. Podnět ke konání referenda podává zastupitelstvo nebo přípravný výbor. Návrh přípravného výboru na projednání záležitosti v místním referendu může být realizován, pokud jej podpoří stanovené kvorum oprávněných osob obce. Kvorum je závislé na počtu osob v obci. Návrh na konání místního referenda pak musí obsahovat jasně definované údaje o místě konání, znění otázky, o níž se rozhoduje a odůvodnění návrhu. Organizace konání místního referenda se dále zabývá odhadem nákladů, způsobem jejich úhrady z rozpočtu obce a jmenováním zmocněnců pro jeho realizaci. Takto zpracovaný návrh předkládá rada obce k projednání zastupitelstvu na nejbližším zasedání, které usnesením rozhodne o jeho vyhlášení. Místní referendum proběhne nejpozději do 90 dnů po jeho vyhlášení a občané v něm na hlasovacím lístku křížkem v rámečku označí svou volbu. Výsledky místního referenda jsou poté zveřejněny na úřední desce úřadu. K platnosti rozhodnutí v místním referendu je třeba účasti alespoň 35 % oprávněných osob. Rozhodnutí v místním referendu je pro zastupitelstvo obce závazné, pokud pro rozhodnutí hlasovala nadpoloviční většina oprávněných osob a tento podíl činí alespoň 25 % oprávněných osob ze seznamu (Kočí, 2012).

4.4.4 Právo vyjadřovat se na zasedání zastupitelstva

Právo účastnit se a vyjadřovat svůj názor k projednávaným bodům na jednání zastupitelstva obce je dáno jednacím řádem. Pro uskutečnění tohoto práva je nutné, aby úřad včas a srozumitelně informoval o místě, době a navrženém programu jednání zastupitelstva, minimálně 7 dní před zasedáním na úřední desce a dalšími obvyklými způsoby (Rigel, 2011).

4.4.5 Právo nahlížet do dokumentů

Právo nahlížet do dokumentů úřadu je upraveno v zákoně o obcích. Občan má tak možnost bezplatně a bez omezení nahlížet a seznamovat se s dokumenty jako je rozpočet obce, usnesení a zápisy z jednání zastupitelstva, usnesení rady obce, výborů zastupitelstva a komisí rady, a pořizovat z nich výpisy (Rigel, 2011).

4.4.6 Právo požadovat projednání předložené záležitosti radou či zastupitelstvem

Právo požadovat projednání předložené záležitosti radou či zastupitelstvem plyne taktéž ze zákona o obcích, ovšem nebývá občany příliš využíváno. Požadovaná věc k projednání musí spadat do samostatné působnosti obce a být podepsána alespoň 0,5 % občanů obce a žádost projednána nejpozději do 60 dnů v případě rady a nejpozději do 90 dnů, jde-li o zastupitelstvo (Rigel, 2011).

4.4.7 Petice

Petice je právem občana reagovat na dění v obci, zakotvené v Listině základních práv a svobod. Prostřednictvím petice občané písemně vyjadřují své návrhy či stížnosti orgánům veřejné moci. Sepsání a formulaci petice mohou iniciovat fyzické i právnické osoby a k její realizaci je možné sestavit i petiční výbor, který poté vstupuje do jednání s exekutivou. Petice obsahuje podpisové archy svých signatářů, kam uvádějí jméno, příjmení a bydliště. Pokud obsah petice směřuje do oblasti samostatné působnosti obce, musí se jí příslušný odbor zabývat a do 30 dnů posoudit a písemně reagovat (Lukl, 2020).

4.4.8 Participativní rozpočet

Participativní rozpočet umožňuje občanům na základě principu subsidiarity spolurozhodovat o toku obecních financí. Prostřednictvím participativního rozpočtu se tak samospráva přibližuje občanům a recipročně se občan seznamuje s principy jejího fungování. Tento vztah poté obě strany vzájemně formuje a synergicky tak podporuje smysl pro odpovědnost a politickou kulturu v obci. Občan se tak stává důležitým aktérem obecního dění a lokální politika nabývá skutečného významu občanské společnosti. Výsledkem je posilování vlastních kapacit a budování komunitní sítě, která rozumí problémům a řeší je demokratickou cestou. Participativní rozpočet tak představuje dobrovolné rozhodování o použití veřejných zdrojů exekutivou při realizaci vytýčených politik, strategií a programů pro podporu lokálního rozvoje. Mimo tento efekt přináší účast veřejnosti při rozhodování další potenciál v podobě občanského vzdělávání, zvyšování sebevědomí a asertivity vůči veřejným institucím, či zvyšování ekonomické gramotnosti.

Myšlenka participačního rozpočtu je spojena s Porto Alegre (Brazílie), kde byl tento model levicovou vládou poprvé využit v roce 1989. Dnes už je tento nástroj součástí

demokracií po celém světě, rozdílná je jen míra otevřenosti exekutivy k občanům. Iniciátorem procesu participace je většinou lokální komunitní síť, která navazuje vztahy se samosprávou a zapojuje veřejnost. Participativní rozpočet poté vzniká z podnětů na tematických veřejných diskuzích, kde jsou projednávány návrhy a technické možnosti samosprávy. Tyto návrhy poté zvolení delegáti předkládají radě k výběru a sestavení rozpočtu. Obecní rada zveřejňuje vybrané návrhy a informuje občany o průběhu realizace. Pouhá informace ale nemá ten správný účinek, potřebná je práce iniciačních skupin, které pracují v území a podněcují další jednání o výsledcích, účincích rozhodování a budují tak v občanech odpovědnost za správu veřejných záležitostí. Právě tematičnost projektů, řešení přesně toho, co občany zajímá, přispívá ke stabilitě společnosti a zvyšování kvality života v území. Pojem participace tak nabývá reálných kontur, samospráva tak náleží občanům, bez zásahu politického establishmentu a externí manipulace, která nemusí korespondovat se skutečnými problémy území. Komunitní rozhodování tak dokáže podnítit reflexi a solidaritu občanů a zlepšuje komunikaci mezi samosprávou a občany (Tožička, 2013). Hospodaření za využití participativního rozpočtu vyžaduje vůli a schopnost diskutovat o efektivním využití veřejných prostředků, které není měřeno pouze ekonomickými ukazateli, ale také veřejným užitkem. Ve spolupráci s PPP¹ (Public Private Partnership) projekty tak v praxi dochází k prosazování principu autentické demokracie, seberealizace místní pospolitosti (Pavlík a kol., 2014).

4.4.9 Průzkum názorů

Jednou z často využívaných možností participace je průzkum mínění k dané otázce. K průzkumu veřejného mínění lze využít mnoha technik, jako jsou ankety, dotazníky, diskuzní fóra, veřejná projednávání. Každá z technik má jiná pravidla, povahu reprezentativního vzorku účastníků, záběr respondentů a vzhledem k volnějším pravidlům se nevyužívají pro zkoumání otázek zásadního významu. Anketa nemá v české legislativě žádnou explicitní oporu (Rigel, 2011). Liší se adresností, kvalitou kontroly, povahou hodnoty výsledků. Naproti tomu odborně zpracovávané průzkumy veřejného mínění se řídí přesně danými postupy pro ověření validace výsledku (Punch, 2015).

¹ Projekty PPP jsou jednou z alternativních možností, jak zajistit konkrétní veřejnou službu. PPP projekty přinášejí veřejnému sektoru chybějící finanční prostředky sektoru soukromého, na druhou stranu skrývají mnoho právních úskalí a důsledků politických rizik, kterým může být projekt vystaven (Profi Press, nedat.).

4.4.10 Demonstrace

Demonstrace je formou kolektivního protestu v podobě shromáždění lidí za účelem vyjádření společného názoru. Pravidla uspořádání demonstrace se řídí zákonem č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím. Uspořádání demonstrace nevyžaduje povolení, pouze se pět dní předem obecnímu úřadu v místě konání oznamuje její svolání. Exekutiva má právo demonstraci zakázat pouze v případě, pokud by směřovala k popírání lidských práv, vyzývala k násilí, nebo jinak porušovala zákony (Klíč, 2008).

4.5. Úloha participace v rozvoji malých měst

Vzájemné lokální sítě aktérů veřejného, soukromého i neziskového sektoru jsou faktory, které posilují participační angažovanost a vztah komunity k lokalitě, neboť napomáhají produkovat veřejné statky, které by jinak nevznikly. Zásadní roli má postoj místních autorit, které mohou silící participační vliv vnímat jako ohrožení nebo překážku a zpomalení procesu lokálního rozvoje. Postoj občanů však nejlépe vystihuje preference potřeb místa, a právě tato efektivita vynaložených veřejných financí umožní cílený rozvoj spravovaného území. Veřejná participace je tak v podstatě základním předpokladem efektivního regionálního rozvoje. Povědomí o právech spravovat vlastní obecní záležitosti na úrovni občanských aktivit posiluje vzrůstající kvalita vzdělávání obyvatel i informační provázanost společnosti. Rozšiřují se tak možnosti komunitního plánování a potlačuje se tradiční plánování seshora nebo pouze od stolu. Mezi další posilující prvky participace patří silná kulturní identita, dědictví tradic a solidarita mezi občany. V území se silnou regionální kulturní tradicí vykazují participační aktivity mnohem vyšší podíl motivace k regionálnímu komunitnímu plánování a občanské aktivitě, což podporuje růst sociálního kapitálu v podobě sítí vztahů, důvěry a vzájemné kooperace. Snahou současných komunitních aktivit je potlačit existující bariéry brzdící širší rozvoj participačního procesu a iniciovat více občanů (Stachová in Čermák, 2009).

4.6. Překážky participačního procesu

Významnou překážkou k vyšší míře politické angažovanosti v ČR je rigidita občanské společnosti, plynoucí z historických událostí, kterou dává Smith (2009) do souvislosti s mementem společenských škod totalitní správy komunistické garnitury, kdy byl lid

formován do role poslušného stáda, které neklade otázky ani odpor. V postkomunistických zemích občané politickému systému nevěří, což prohlubuje apatii a nezájem o veřejné dění. Postkomunističtí občané vykazují nižší politickou angažovanost, neúčastní se politického života tolik, jako občané etablovaných společností (Linek a kol., 2017). Rozdílné tendence k pojetí občanské participace, plynoucí z historického vývoje, byly sledovány i jinde ve světě. V průzkumu chování skupin studentů dvou zemí inklinovali velšští studenti spíše k charitativní oblasti a dobrovolnictví, jako vyšší formě úrovně občanské účasti, oproti francouzským studentům, kteří politickou angažovanost vnímají více jako kampaně a demonstrace (Power a kol., 2021).

Tato teze se ale s přílivem prostředků EU, sledujících rozvoj občanských organizací, komunitních center a ochrany životního prostředí, velmi podstatně změnila. Vzniklá sdružení dnes spolupracují se státními orgány a vytvářejí potřebnou protiváhu na straně veřejnosti při řešení strategických plánů a investic, které mění životy občanů. Otázkou je jejich udržitelnost v současné době avizovaných škrťů a úspor v souvislosti s historickým deficitem veřejných financí let 2020 – 2021 (Ministerstvo financí, © 2023). Bylo by citelnou ztrátou, pokud by křehká struktura občanských iniciativ v partnerství laické veřejnosti s místními znalostmi a odborností na straně státu a politických lídrů, zanikla. Zajištění politické rovnosti je stejně důležitým faktorem jako počet účastníků participačních forem.

Další z bariér politické apatie je sociální status jedince. Smith (2009) uvádí, že podle empirických studií se veřejně angažují spíše bohatší a vzdělanější lidé. Vzdělání bylo prioritou zřejmě dosud každé vlády ČR a zůstává jedním z neúčinnějších nástrojů společenského rozvoje, proto je nutné proti nezájmu o veřejné dění bojovat poukazováním na výsledky dobré praxe a hledat témata, která zaujmou a týkají se přímo občanů.

Stachová (in Čermák, 2009) uvádí, že předpoklady a bariéry občanské participace jsou spojené nádoby, kdy konkrétní faktor představuje jak omezení, tak zdroj participace. Mezi bariéry občanské participace řadí byrokratická omezení, slabou politickou podporu, kdy politická garnitura vnímá veřejnou angažovanost jako nežádoucí a nekonstruktivní, brzdící proces v samosprávě. V praxi se tak řeší otázka, do jaké míry je občanská participace ještě únosná, efektivní a přínosná, zejména za skutečnosti, že motivací participace bývá častěji negativní kritika než konstruktivní návrh. Bariérou se tak stává problém „záměrného neslyšení“ pokud se problematika nehodí do politického slibu zvolených představitelů. Bariérou se tak může stát vzájemná komunikace argumentů. Další z bariér jsou finance, tedy

omezené zdroje veřejných rozpočtů, kdy zejména participativní rozpočet klade na aktéry vysoké požadavky na odpovědnost a posuzování rizik.

Jinou formou bariér, bránící rozvoji větší angažovanosti, jsou negativní zkušenosti opakovaně aktivních občanů, kteří se bez úspěchu snaží ovlivňovat zásadní problémy území. Nezáměr, v krajním případě obstrukce ze strany politické reprezentace, snižuje důvěru i aktivitu občana. Veřejná nálepka stěžovatele nebo nevráživé komentáře mohou zabrzdit participační aktivitu tzv. občanských lídrů, což je na malé obci ještě významnějším problémem. Pocity marnosti vlastního jednání a zklamání jsou brzdou participačního rozvoje.

Politické reprezentaci se také nedaří prezentovat projekty atraktivní a srozumitelnou formou tak, aby je veřejnost považovala za důležité a přijala za své. Právě informace jsou klíčovým nástrojem, jak nedorozuměním předcházet, aby nengradovala a napomáhala kompromisním řešením.

V kontextu dostatku informací je jako zábrana participace uváděna nedůvěra veřejnosti v instituce veřejné správy, která pramení z vlastních špatných zkušeností občanů z kontaktu s veřejnou správou. Špatná zkušenost je na malé obci přenášena a šířena mnohem snadněji než ta dobrá a negativně tak ovlivňuje veřejné mínění, čímž tuto bariéru posiluje.

Určitým druhem bariéry efektivní aktivity občanů je dále nepravidelnost zájmu o dění. Chybějící kontinuita ve sledování veřejného dění, která je založena na dobrovolnosti věnovat věcem čas, je zábranou participačního procesu. V neposlední řadě brání širšímu participačnímu zapojení občanů byrokracie a její administrativní požadavky (Stachová in Čermák, 2009).

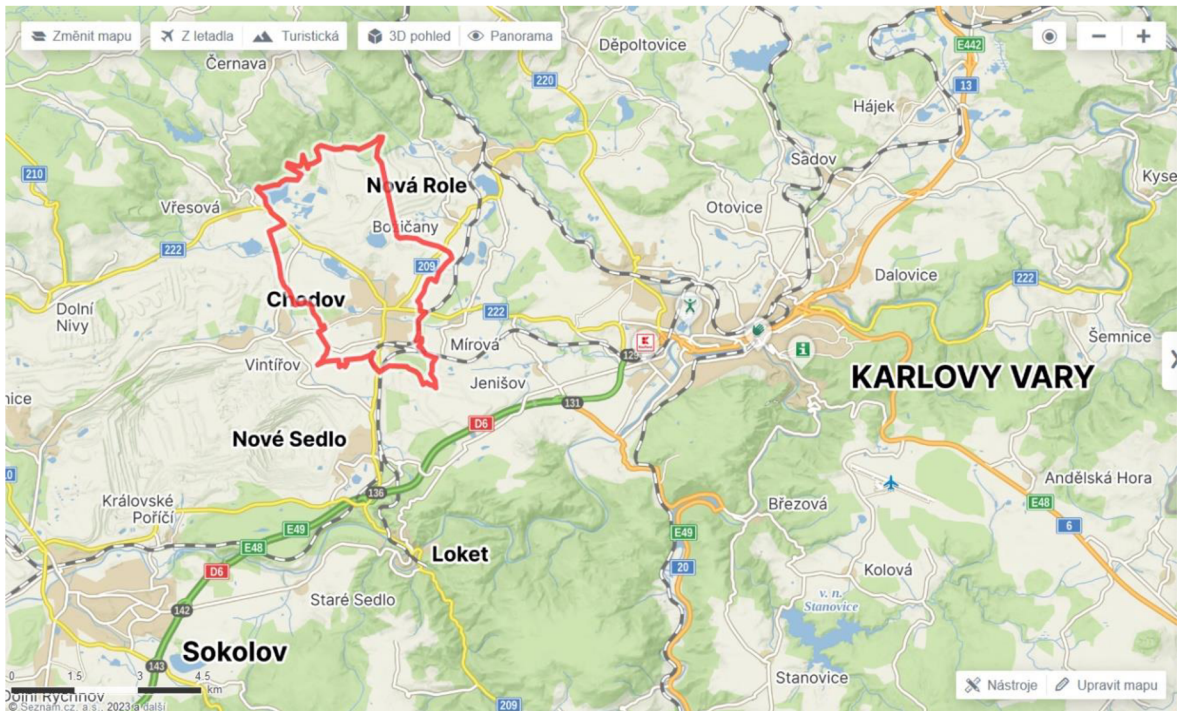
4.7 Perspektiva participace

Decentralizační demokratický trend mění význam slova government (vláda) ve smyslu governance (správa). Občanská participace není jen nástrojem kontroly, ale také prostředkem rozvoje území. Model vzájemné komunikace všech územních aktérů je založen na úrovni vztahů vybudované sítě, na principu rovnosti. Participace tak vytváří protipól monocentrické struktury státu. Velmi slibnou podobou takové spolupráce je koncept PPP projektů, v němž veřejný, neziskový a soukromý sektor sdílejí užítky i rizika kooperace při zajišťování veřejných služeb (Pavlík a kol., 2014).

5 Empirická část - Město Chodov

Město Chodov se v ČR nachází v Karlovarském kraji, mezi městy Sokolov a Karlovy Vary, jak ukazuje mapa obrázku 3, kde jako základní územní jednotka 560 383 o rozloze 14,26 km² náleží okresu Sokolov. Město Chodov mělo ke dni 31. 7. 2023 12 451 obyvatel (ČSÚ a), © 2023).

Obrázek 3 Město Chodov na mapě

Zdroj: Mapy.cz, © 2023.

Historické kořeny města Chodova sahají až do 12. století. Historický rozvoj města je spojen se správou cisterciánské církve, pod jejímž vlivem území města ve 12. a 13. století asimilovalo mnoho německých osadníků, kteří na území vybudovali složitou soustavu lenních statků. Původní zemědělský charakter Chodova proměnila koncem 18. století průmyslová industrializace, která počala těžbou hnědého uhlí a od roku 1811 byla zahájena také tradiční výroba zejména růžového porcelánu, která je ve městě zachována dodnes. Na město byl Chodov povýšen rozhodnutím císaře Františka Josefa I. dne 30. 9. 1894. Složení obyvatel v celém pohraničí ovlivnily důsledky druhé světové války, kdy byli němečtí obyvatelé Podkrušnohoří nuceně vysídleni a nahrazeni lidmi z jiných částí republiky, nebo i cizinců na dosídlení. Tento historický milník zapříčinil jistou vykořeněnost

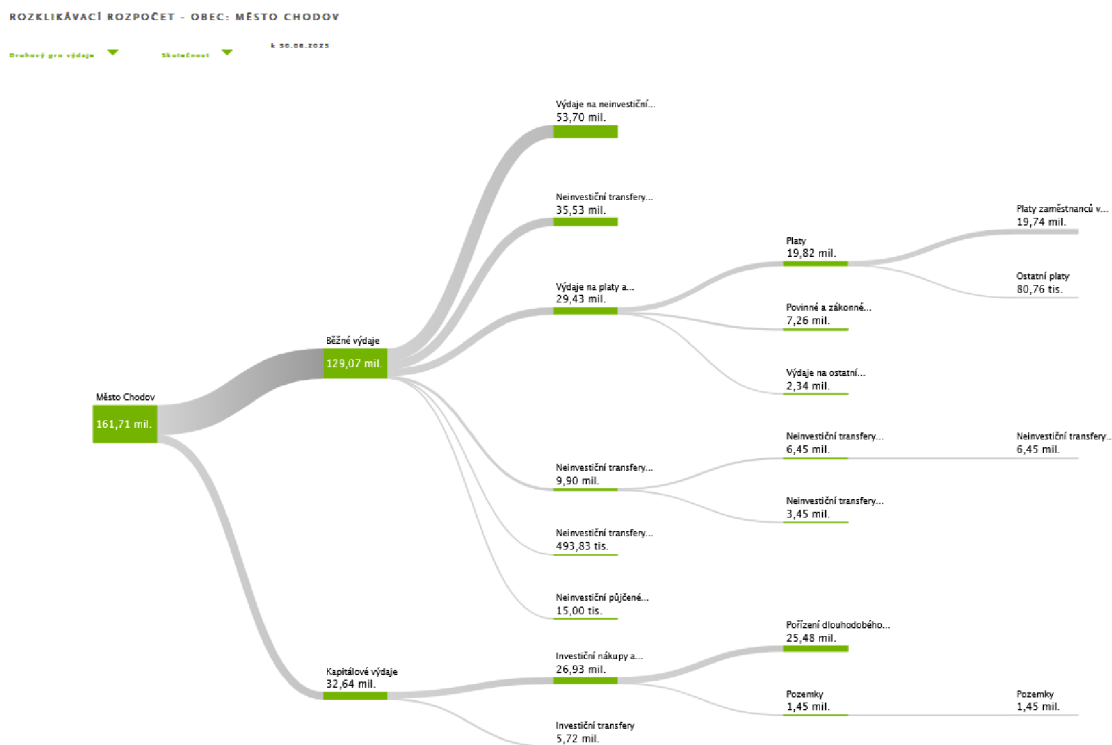
a deficit vztahu současných obyvatel k půdě a místu života, což se propisuje do prosperity celého regionu. Tento fakt poté může ovlivňovat i míru vlastní aktivity a zájmu o dění při správě věcí veřejných. V souvislosti s rozvojem těžby nerostného bohatství regionu získalo město nálepkou průmyslové noclehárny pro okolní všude přítomné povrchové doly, strojírny, porcelánky a energetické podniky. Průmysl velkou měrou vtiskl okolí města nezaměnitelnou podobu měsíční krajiny a zhoršil i environmentální podmínky k životu. Tuto nechvalnou image se daří v posledních letech díky strategickému plánování vedení města ve spolupráci s odpovědnými subjekty v území napravit a rekultivací měnit město a podmínky života v něm (Město Chodov a), © 2023).

5.1 Městský úřad Chodov

Městský úřad obce je pověřeným obecním úřadem, ale není obcí s rozšířenou působností. Městský úřad je financován místním rozpočtem a vede účetnictví v plném rozsahu. Volené orgány města představuje Zastupitelstvo města a Rada města a dále výbory zastupitelstva a komise rady města. Na webových stránkách města <https://www.mestochodov.cz/> lze dohledat veškeré údaje o správní činnosti úřadu města.

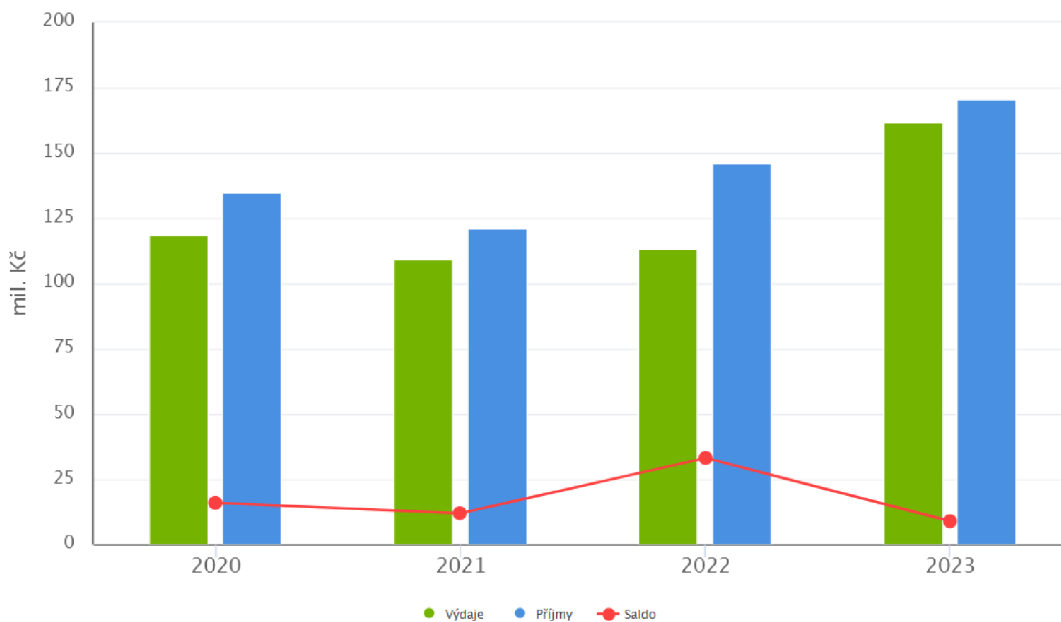
Zastupitelstvo města Chodova má v čele se starostou 21 členů, Rada města je složená ze sedmi členů, dále je městem na úřadě zřízen Finanční výbor, Kontrolní výbor, Výbor pro volný čas a Osadní výbor a Zahraniční komise. Město má zřízenou elektronickou úřední desku, na které transparentně informuje občany města o vykonávané územní správě. Jednou z důležitých sdílených informací na webovém portálu úřadu města je záložka rozpočtová odpovědnost, kde je občanům k dispozici rozpočet města spolu s komentářem. Rozklikávací rozpočet města Chodova, jehož ukázka je zobrazena na obrázku 4, je k dispozici na stránkách státní pokladny, kde lze nalézt také další výsledky a porovnání výsledků hospodaření například v trendech minulých období, jak ukazuje graf obrázku 5 (Město Chodov b), © 2023).

Obrázek 4 Rozklikávací rozpočet města Chodova

Zdroj: MONITOR a), © 2023.

Obrázek 5 Časová řada vývoje příjmů, výdajů a salda města Chodova

Zdroj: MONITOR b), © 2023.

Z grafického srovnání trendu obrázku 5 je patrné, že město Chodov v posledním období čtyř let 2020 – červen 2023 hospodaří s mírně přebytkovým rozpočtem, kde výdaje za sledované období nikdy nepřevýšily městské příjmy a klesá i saldo, což svědčí o citlivé a odpovědné ekonomické strategii vedení města (MONITOR b), © 2023).

5.2 Infrastruktura, ekonomika a občanská vybavenost

Město Chodov má dobrou dopravní obslužnost, kdy poloha města se nachází cca 6 km od napojení na rychlostní silnici R6 Cheb – Karlovy Vary, kterou zajišťuje silnice II/209 do Nového Sedla a samotným Chodovem prochází silnice II/222, která město spojuje se statuárním městem Karlovy Vary, kde je i letiště. Chodov disponuje také železničním spojením na tratích Cheb – Chomutov a Chodov – Nová Role.

Energie městu dodává nedaleká elektrárna s teplárnou Vřesová, která je i významným zaměstnavatelem regionu, jež absorbuje zejména velký počet nekvalifikované pracovní síly. Dalšími významnými zaměstnavateli jsou poté okolní podniky jako Witte, porcelánky, strojírna. Pestrá je nabídka zaměstnání v cestovním ruchu v Karlových Varech. Ekonomicky zajímavější je dojíždka za prací do SRN (Spolková republika Německo), kde Češi jako nekvalifikovaná pracovní síla hledají především vyšší výdělek. Ani zaměstnavatelé regionu nekladou na profesní kompetence lidských zdrojů příliš vysoké nároky, čemuž odpovídá i hodnota nejmenší průměrné mzdy v ČR ve výši 35 010,00 Kč oproti celorepublikovému průměru 41 265,00 Kč, což představuje 15,2% rozdíl, než je průměr v ČR (ČSÚ b), © 2023).

Vzdělání ve městě zajišťuje struktura mateřských škol, 4 základní školy, jedna základní umělecká škola, neformální vzdělávání probíhá v Domu dětí a mládeže Bludiště. Ve městě je zřízena pobočka Gymnázia Sokolov. Město Chodov má zpracovanou vlastní koncepci vzdělávání pro zvýšení vzdělanostní struktury obyvatel a v jejímž rámci probíhá i soustavná modernizace učeben a vybavení, realizovaná za podpory prostředků Evropských strukturálních fondů (Město Chodov c), 2023).

Město Chodov obyvatelům nabízí rekreační vyžití u vodní nádrže Bílá voda, nebo nedaleké Tatrovické přehrady. Pro sportovní vyžití je vybudována nová hala míčových sportů, zřízen ŠAK Chodov (Školní atletický klub), či fotbalový klub Spartak Chodov.

V oblasti kultury je ve městě zřízena Městská knihovna, kinosál v KASS (Kulturní a společenské středisko), Městská galerie (Město Chodov d), © 2023).

5.3 Obyvatelstvo

Mezi faktory, které velkou měrou ovlivňují míru občanské angažovanosti, byly odbornými prameny zmíněny zejména věková struktura obyvatel a také úroveň dosaženého vzdělání.

Ke dni 31. 7. 2023 bylo v Chodově registrováno 12 451 obyvatel, z toho 6 094 mužů a 6 357 žen. Jak lze vysledovat z tabulky 1, nejpočetnější věkovou skupinou jsou občané ve věku 40 – 49 let, následuje skupina obyvatel ve věku 50 – 59 let, z čehož lze usoudit, že město tvoří především obyvatelé starší generace. Nadějí pro město je 1 854 „dětí“ ve věku 0 – 14 let, které tvoří určitou protiváhu věkově starším skupinám obyvatel (ČSÚ a), © 2023).

Tabulka 1 Věková struktura města Chodova

		Celkem	muži	ženy
Obyvatelstvo celkem		12 451	6 094	6 357
v tom ve věku	0 - 14	1 854	930	924
	15 - 19	614	329	285
	20 - 29	1 241	657	584
	30 - 39	1 535	809	726
	40 - 49	2 074	1 048	1 026
	50 - 59	1 767	890	877
	60 - 64	753	358	395
	65 - 69	853	361	492
	70 - 79	1 332	551	781
	80 - 89	400	152	248
	90 - 99	27	9	18
	100 a více let	1	-	1

Zdroj: ČSÚ a), © 2023.

Skladba vzdělanostní úrovně obyvatel města Chodova, která je uvedena v tabulce 2 dokládá, že většina, tj. 6 801 obyvatel, což představuje 64,18 % obyvatel města ve věku nad 15 let, disponuje určitým druhem ukončeného středoškolského vzdělání, kdy podíl obyvatel s maturitou tvoří 25,80 %. Podíl vysokoškolsky vzdělaných obyvatel města tvoří 5,60 %, ale ve městě je registrováno i 928 osob bez zjištěného vzdělání, což činí 8,76 % z počtu obyvatel města nad 15 let. Tento údaj může být spojen s kontextem průmyslového charakteru regionu, ke kterému Chodov náleží, kdy ve městě žijí cizinci, hledající pracovní příležitosti a o jejichž konkrétních osobních údajích nemá město přesnější informace. Bez vzdělání je poté 114 evidovaných osob, což představuje 1,08 % z celkového evidovaného počtu obyvatel města nad 15 let (ČSÚ a), © 2023).

Tabulka 2 Dosažené vzdělání občanů města Chodova

	Celkem	muži	ženy
Obyvatelstvo ve věku 15 a více let	10 597	5 164	5 433
v tom nejvyšší dosažené vzdělání			
bez vzdělání	114	58	56
základní včetně neukončeného	2 054	831	1 223
střední vč. vyučení (bez maturity)	4 067	2 220	1 847
úplné střední (s maturitou), vč. nástavbového a pomaturitního	2 734	1 202	1 532
vyšší odborné vzdělání, konzervatoř	107	37	70
vysokoškolské	593	252	341
nezjištěno	928	564	364

Zdroj: ČSÚ a), © 2023.

Zajímavý pohled na skladbu obyvatel města nabízí hledisko jejich ekonomické aktivity. Dle tabulky 3 je ve městě 6 384 ekonomicky aktivních osob, což představuje podíl 51,27 % na celkovém počtu obyvatel města. Nejpočetnější ekonomicky aktivní skupinou jsou zaměstnanci, tj. 4 387 osob, pouze 498 osob jsou OSVČ, což tvoří 7,80 % z celkového počtu ekonomicky aktivních obyvatel města. Velmi početnou skupinu 2 927 osob tvoří také nepracující důchodci, což představuje podíl 23,50 % z celkového počtu registrovaných obyvatel města. V kontextu občanské participace je nutné vzít v úvahu také údaj o 340 osobách nezjištěné ekonomické aktivity, kde sice nelze předjímat, zda jsou oprávněnými voliči v ČR (možní přistěhovalci, cizinci, nebo jen osoby bez registrace o zaměstnání), ale rozhodně je možné je explicitně zapojit do širších občanských participačních aktivit, jako

jsou spolky či jiné komunitní aktivity v území vyvíjející společenskou činnost, a je tedy nutné na skupinu nahlížet jako na možný faktor ovlivňující míru občanské participace, tak jak je (vlivy) popisuje odborná literatura (ČSÚ a), © 2023).

Tabulka 3 Ekonomická aktivita občanů města Chodova

		Celkem	muži	ženy	
Pracovní síla		6 384	3 462	2 922	
v tom	zaměstnaní	5 681	3 070	2 611	
	z toho	pracující důchodci	508	238	270
		osoby na mateřské dovolené	33	-	33
	v tom podle postavení v zaměstnání	zaměstnanci	4 387	2 236	2 151
		zaměstnavatelé	37	25	12
		osoby pracující na vlastní účet	498	305	193
		nezjištěno	759	504	255
nezaměstnaní	703	392	311		
Osoby mimo pracovní sílu		5 727	2 419	3 308	
z toho	nepracující důchodci	2 927	1 143	1 784	
	osoby na rodičovské dovolené	262	3	259	
	žáci, studenti	1 611	815	796	
Nezjištěno		340	213	127	

Zdroj: ČSÚ a), © 2023.

6 Zhodnocení míry participace občanů Chodova

Vedení města Chodova chápe proces zapojení občanské veřejnosti jako nezbytnou podmínku udržitelného rozvoje. Transparentnost a srozumitelnost plánů je pojmána nejen jako dostatek informací o rozhodovacích procesech státu a institucí, ale také jako most pro budování vzájemné důvěry. Proto se vedení města snaží o maximální realizaci politické zásady subsidiarity v praxi, tedy rozhodování vycházející z potřeb nejnížší možné úrovně obyvatel, které ale musí zároveň respektovat postoje různých společenských skupin, protože rozhodnutí prosazená silou jsou v dlouhodobé perspektivě neudržitelná (Pizinger a kol., 2021).

6.1 Volby

Možnost aktivně se podílet na správě věcí veřejných ve svobodných volbách mají Češi teprve něco málo přes třicet let. Své nezadatelné právo si někteří občané užívají a je pouze na rozhodnutí jedince, zda některé volby vynechá. Ve sledovaném období let 2022 – 2023 se ve městě Chodov uskutečnily volby do zastupitelstva obcí (rok 2022) a prezidentské volby (rok 2023).

6.1.1 Volby do zastupitelstva města Chodova 2022

Volby do zastupitelstva města Chodova se konaly ve dnech 23. 9. – 24. 9. 2022. Na kandidátní listině měli občané možnost vybírat z pěti politických stran. Bylo voleno 21 členů zastupitelstva města jednoho volebního obvodu. Výsledky volební účasti ukazuje přehled tabulky 4.

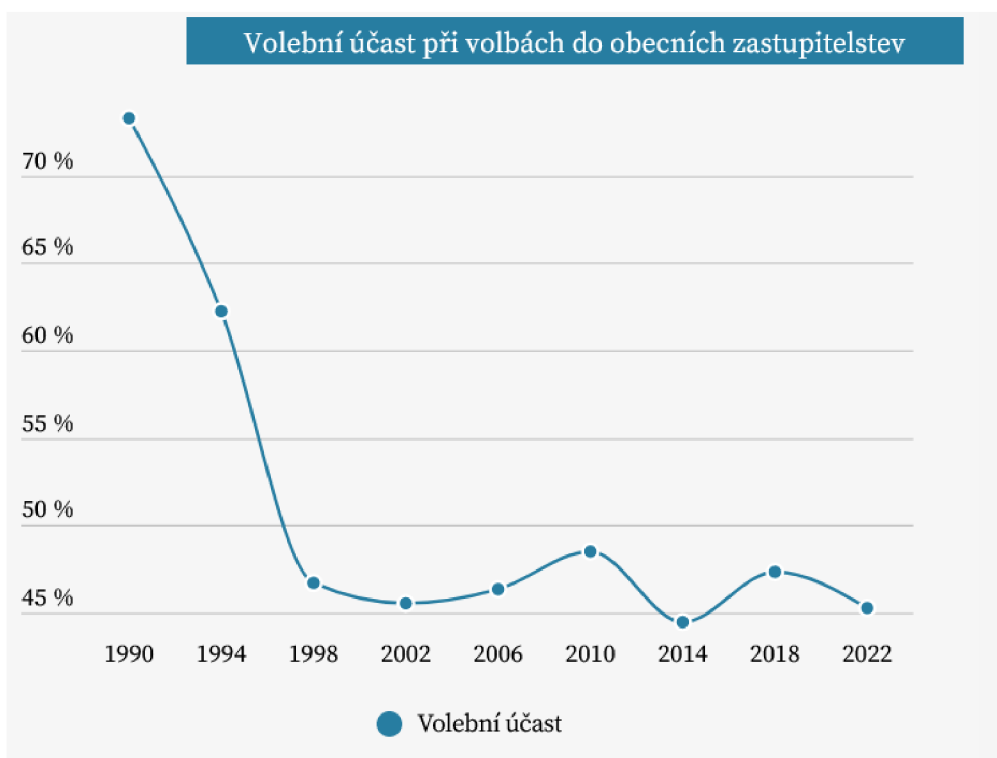
Tabulka 4 Volby do zastupitelstva města Chodova 2022

Počet volených členů zastupitelstva	Počet volebních obvodů	Okresy			Voliči v seznamu	Vydané obálky	Volební účast v %	Odevzdané obálky	Platné hlasy
		celkem	zpr.	v %					
21	1	11	11	100,00	10 510	3 175	30,21	3 175	61 211

Zdroj: ČSÚ c), © 2023.

Počet oprávněných voličů města Chodova v seznamu činil 10 510 osob. Vydaných a odevzdaných úředních obálek bylo shodně 3 175, což představuje 30,21% volební účast. Celková volební účast v komunálních volbách v ČR se v kontextu například voleb senátních, kde zejména o druhé kolo zájem rapidně klesá², dá hodnotit jako ne špatná. V jiném úhlu srovnání, jak ukazuje graf obrázku 6, vycházející z průzkumu volební účasti Deníku E15, v roce 2022 činila volební účast v komunálních volbách 45,30 % a v roce 2018 pak 47,34 %. Za výši celkových průměrných výsledků tohoto faktoru je poměrně vysoká volební účast v menších obcích, kde se lidé znají, a volí své konkrétní preferované kandidáty. Ve světle uvedené statistiky a porovnáním výsledků, 30,21 % města Chodova ku 45,30 % deklarovaného celorepublikového průměru, lze ohodnotit volební účast šetřeného města jako silně podprůměrnou.

Obrázek 6 Průměrná volební účast v komunálních volbách 1990 - 2022

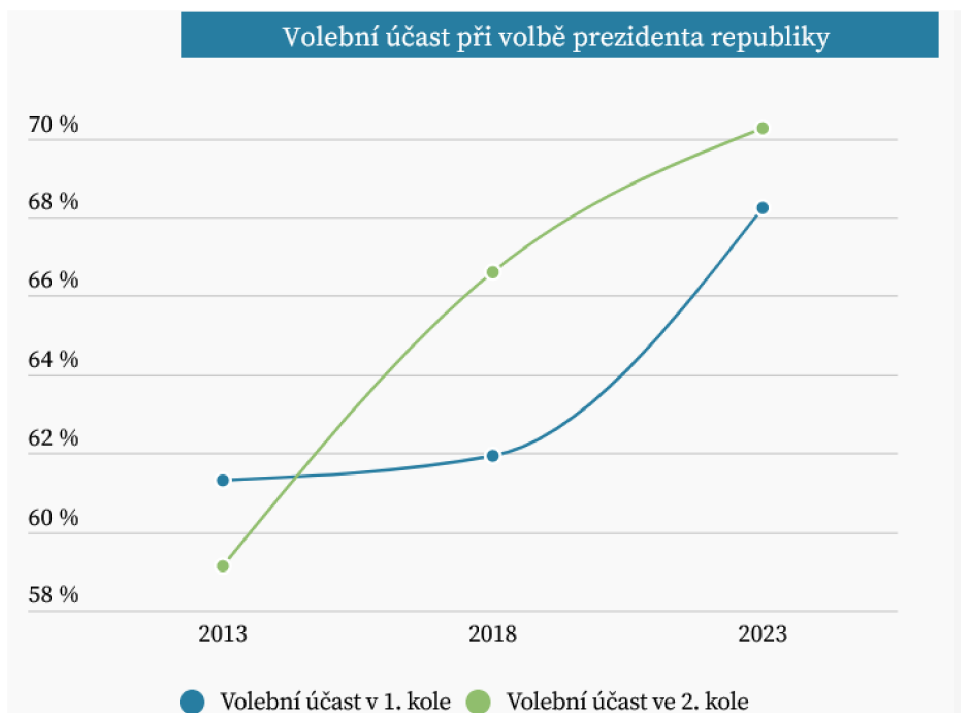
Zdroj: Ligas, 2023.

² Celorepubliková účast v prvním kole senátních voleb v roce 2022 činila 42,65 %, ve druhém již pouhých 19,44 %. Zdroj: Ligas, 2023.

6.1.2 Prezidentské volby 2023 v Chodově

Možnost volit svého prezidenta v přímé volbě měli Češi poprvé v roce 2013 a po vypršení pětiletého mandátu se další přímá volba prezidenta konala v roce 2018. V obou případech byl zvolen Miloš Zeman. V předchozích letech volil prezidenta v nepřímé volbě parlament. Kontroverzní kvalita výkonu prezidentské funkce prvního přímo zvoleného prezidenta ČR vzbudila v národu pochybné otázky o dostatečné kontrole a ochraně demokracie u nás. Přímo zvolený prezident ČR se silným mandátem pojal výkon prezidentské funkce notně kontroverzním způsobem a obnažil slabiny české ústavnosti, která dosud předpokládala, že do nejvyšší politické funkce budou nominováni lidé odpovídajícího vysokého morálního kreditu. Zkušenost s kvalitou výkonu prvního přímo zvoleného prezidenta mobilizovala občanskou veřejnost k nečekaně vysoké volební účasti v roce 2023, jak deklaruje na obrázku 7 graf vývoje volební účasti za poslední tři prezidentské mandáty. Volební účast druhého kola prezidentské volby akcelerovala z hladiny pod 60 % v roce 2013 až nad 70 % v roce 2023, což byl v ČR velmi ojedinělý výsledek a vypovídá tak o politickém rozpoložení společnosti, která byla k účasti burcována motivem ochrany demokratických principů.

Obrázek 7 Graf vývoje volební účasti prezidentské volby v období 2013 – 2023.

Zdroj: Ligas, 2023.

Termín prezidentských voleb vyhláší předseda Senátu nejpozději devadesát dnů před volbami tak, aby se případné druhé kolo konalo nejpozději 30 dnů před uplynutím volebního období úřadujícího prezidenta. První kolo prezidentských voleb v roce 2023 se v ČR konalo ve dnech 13. – 14. 1. 2023. Srovnání výsledků volební účasti obou kol prezidentské volby je zachyceno v tabulce 5.

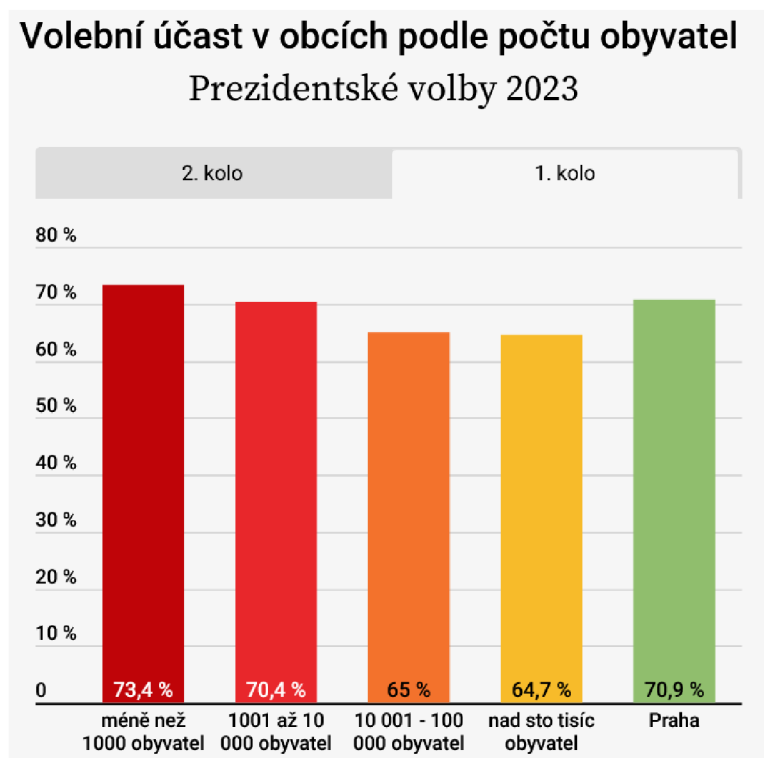
Tabulka 5 Výsledky volební účasti města Chodova v prezidentské volbě 2023

Obec	Kolo	Počet osob v seznamu	Vydáno úředních obálek	Volební účast v %	Odevzdáno úředních obálek	Počet platných hlasů celkem	Platné hlasy v %
Chodov	I.	10 353	5 576	53,86	5 571	5 502	98,76
Chodov	II.	10 318	6 022	58,36	6 017	5 995	99,63

Zdroj: ČSÚ d), © 2023 a vlastní zpracování.

Prvního kola prezidentských voleb v roce 2023 se v Chodově účastnilo 5 576 voličů (počet vydaných úředních obálek), což při počtu 10 353 oprávněných voličů v seznamu představuje 53,86% volební účast. Pro porovnání míry volební účasti v Chodově byl vybrán průzkum, zveřejněný v lednu 2023 Deníkem E15 (A. Ligas, 2023), jenž volební účast hodnotí kritériem počtu obyvatel v obci. Volební účast v ČR v prvním kole prezidentské volby v roce 2023 pohledem počtu obyvatel je graficky znázorněná na obrázku 8.

Obrázek 8 Volební účast v 1. kole prezidentské volby 2023 podle počtu obyvatel

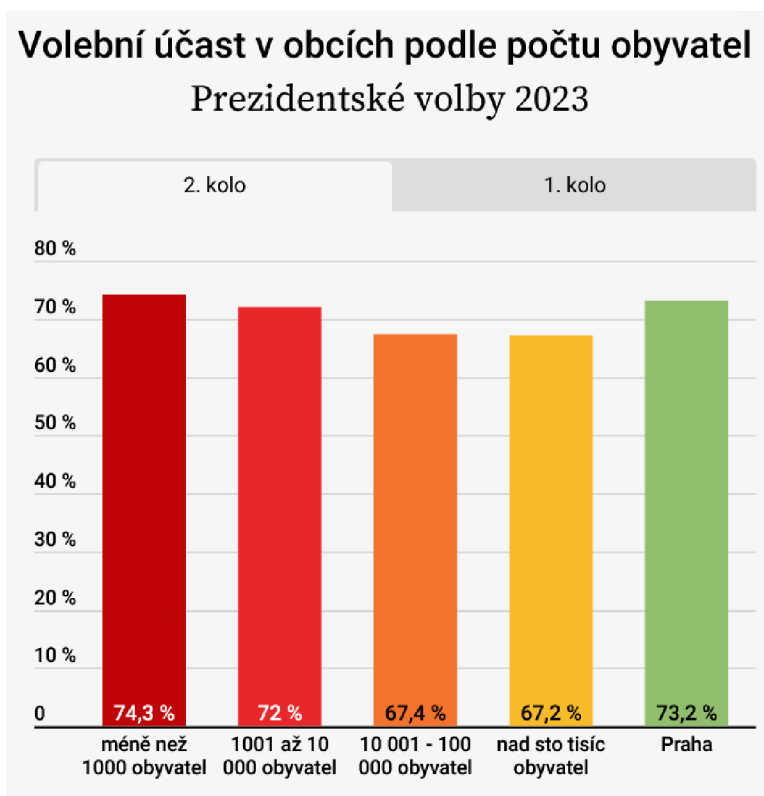
Zdroj: Ligas, 2023.

V segmentu obcí 10 001 – 100 000 obyvatel je v průzkumu Deníku E15 deklarována 65% volební účast, což je oproti 53,86% v Chodově značně vyšší hodnota. Čistě hypoteticky byl vzat v úvahu fakt, zda podprůměrný výsledek volební účasti nemůže ovlivnit skutečnost, že město Chodov stanovenou hranici segmentu obcí nad 10 000 obyvatel převyšuje pouze nepatrně, a proto nižší počet obyvatel blíží se spíše spodní hranici kritéria segmentu obcí, může výslednou statistiku zkreslovat. Při pohledu na výsledky volební účasti v segmentu obcí 1001 až 10 000 obyvatel je ale hladina účasti těchto obcí ještě vyšší, a to 70,4 %. V porovnání s tímto segmentem tak vykazuje volební účast obyvatel města Chodov ještě mnohem horší výsledek.

Při druhém kole prezidentských voleb 2023 rezonovala společností velmi bouřlivá nálada. Část obyvatel byla zdlouhavým procesem unavená. Ostatně prezidentská kampaň, vedená po prvním kole, ukázala stav politické kultury v plné (špinavé) nahotě, na kterou nebyl český národ připraven. Možná právě proto čekala část voličů až na kolo druhé, kde se podle volebního systému pole kandidátů zúží na dva a usnadní tak voličům v perimetru

osobních preferencí orientaci v postojích kandidátů. Druhé kolo prezidentských voleb v roce 2023 se v ČR konalo ve dnech 27. - 28. 1. 2023. V seznamu oprávněných voličů města Chodova bylo evidováno 10 318 voličů, vydáno bylo 6 022 obálek, což představuje 58,36% volební účast (tabulka 5). V porovnání s kolem prvním se tak ke druhému kolu dostavilo o 4,5 % voličů více než v kole prvním.

Obrázek 9 Volební účast v 2. kole prezidentské volby 2023 podle počtu obyvatel

Zdroj: Ligas, 2023.

Vztaženo k průzkumu volební účasti Deníku E15 lze i přes tento nárůst zhodnotit volební účast v Chodově v segmentu obcí od 10 001 – 100 000 jako cca o 9 % nižší. Celková volební účast druhého kola prezidentské volby, hodnocená kritériem počtu obyvatel obce, je přehledně graficky zobrazena na obrázku 9. V segmentu obcí nad 10 000 obyvatel je uvedena průměrná hodnota 67,4 %, a pokud se zohlední skutečnost, že v druhém kole Chodovu ještě o 35 oprávněných voličů ubylo a počtem obyvatel se tak hypoteticky ještě více blíží spíše

segmentu obcí do 10 000 obyvatel, pohorší si hodnocení volební účasti Chodova ještě o dalších 4,6 %, na dramatický rozdíl 13,64 % oproti srovnání z celé republiky.

6.2 Jednání zastupitelstva

Ve sledovaném období se v roce 2022 konalo 8 jednání Zastupitelstva města, kde občané participovali pouze na prvním, konaném dne 3. 2. 2022, kdy občanka žádala řešit záležitost hromadění vody na jejím pozemku.

V roce 2023 se konalo 7 zasedání Zastupitelstva města. Na prvním jednání dne 23. 2. 2023 byly představeny návrhy projektů Zastupitelstva mladých dvěma zástupci.

Na druhém jednání dne 6. 4. 2023 se jednání zúčastnila 1 občanka, která se aktivně zapojila do diskuze k demolici bývalé ZUŠ Chodov.

Na třetím jednání dne 4. 5. 2023 se jednání zúčastnilo 8 občanů města, kteří aktivně v diskuzi řešili otázky a podněty ke sloučení základních škol Husova a Nejdecká.

Na čtvrtém jednání dne 29. 6. 2023 nebyl zájem občanů zaregistrován.

Na pátém jednání dne 6. 9. 2023 nebyl zájem občanů zaregistrován.

Na šestém jednání 19. 10. 2023 nebyl zájem občanů zaregistrován.

Na sedmém jednání 14. 12. 2023 nebyl zájem občanů zaregistrován.

6.3 Místní referendum

Referendum, jako forma lidového hlasování, je v územní samosprávě obvykle využíváno při rozhodování o budoucích strategických záměrech, které se dotýkají veřejnosti v území, méně při rozhodování o osobách, o kterých se rozhoduje zejména ve volbách.

Historicky první a zatím jediné místní referendum proběhlo v Chodově mimo sledované období a konalo se zároveň s volbami do krajského zastupitelstva dne 2. a 3. října 2020. Jediné chodovské referendum se týkalo plánované výstavby obchodního centra na pozemku ulice U Porcelánky. Ve voličském seznamu bylo evidováno 10 782 oprávněných voličů. Referenda se zúčastnilo 28,55 % oprávněných voličů. Celkem 1 247 voličů se vyslovilo PRO a 1 600 voličů hlasovalo PROTI návrhu. Pro závaznost

výsledku referenda je potřeba dosáhnout hranice účasti 35 %, přesto vedení města Chodov výsledek místního referenda akceptovalo (Zpravodaj města Chodova, © 2020).

Výsledky místního referenda lze porovnat s volební účastí souběžně proběhlých krajských voleb do zastupitelstva, která činila 33,2 % oprávněných voličů (ČSÚ e), © 2023). V teoretické rovině lze dovést, že zájem o krajské volby jistou měrou mohl napomoci volební účasti v místním referendu, přesto i tak volební účast krajských voleb v roce 2020 v Chodově nedosáhla ani potřebné hranice 35 %, nutné pro závaznost výsledků místního referenda.

6.4 Petice v Chodově

Petice, zejména ve spojení s moderními IT technologiemi, představuje rychlou a nenáročnou, ale zároveň nezávaznou formu občanské žádosti směrem k veřejné moci. Ve sledovaném období let 2022 – 2023 byla v Chodově podána jediná petice, jež se týkala odstranění bývalé budovy Základní umělecké školy (ZUŠ) Chodov.

Petice proti odstranění bývalé budovy Základní umělecké školy, náměstí ČSM 693, Chodov, okres Sokolov, byla na podatelnu doručena dne 22. 6. 2023 a měla veškeré potřebné náležitosti, včetně autora a petičního výboru. V podpisových arších petice bylo elektronickou cestou podepsáno 36 petentů, v listinné podobě petici podepsalo 165 občanů na 10 podpisových arších (Odbor OŠKV, 2023).

Tato petice byla dále zveřejněna k hlasování na portálu Petice.com ve znění:

„Nesouhlasíme s odstraněním bývalé budovy základní umělecké školy (dříve mateřské školy) na náměstí ČSM 693 v Chodově. Jsme přesvědčeni, že její technický stav je dobrý a funkční. Další využití budovy pro potřeby občanů města Chodova je jistě možné“,

kde v období od 31. 5. 2023 do 24. 6. 2023 získala 37 podpisů a na sociální síti Facebook 34 registrovaných podporovatelů (Petice.com, 2023), přičemž vedení města oznámilo veřejnosti záměr demolice budovy ZUŠ již 16. 1. 2022 v regionálním Deníku.cz Sokolovský (Cichocki, 2022).

Pro posouzení míry participace občanů Chodova prostřednictvím petice lze vzít v úvahu účast pouze řádně doložených petentů v podpisových arších a elektronické příloze

doručené petice. Celkem se petice zúčastnilo 202 občanů města. Přes petiční snahu občanů, nebyla aktivita občanů vedením města vyslyšena a budova byla zbourána.

6.5 Participace při přípravě Strategie města Chodova

Dokument Strategický plán rozvoje města Chodov 2030 obsahuje velmi ambiciózní cíle v oblasti budoucnosti města. Vznik dokumentu byl vedením města uchopen jako jedinečná příležitost oslovit občany a za maximální otevřenosti názorům a spolupráce vybudovat vzájemnou důvěru. Kontakt při přípravě dokumentu se realizoval prostřednictvím participačních nástrojů dotazníku, anket, webové platformy a pracovních skupin. Počáteční klíčovou úlohou bylo vysvětlit občanům potřebu společné participace. V rámci přípravy dokumentu proběhl dotazníkový výzkum, kterého se zúčastnilo 448 obyvatel, bylo podáno 300 nápadů a připomínek k rozvoji města. Vznikla webová platforma mujchodov.cz (<https://mujchodov.cz/>) kam bylo podáno 80 občanských návrhů a který deklaruje 2 000 unikátních webových prohlédnutí. Do žákovské ankety se zapojilo 236 žáků a studentů, kteří přispěli cca 100 nápady pro zlepšení života ve městě z jejich pohledu. Pro přípravu dokumentu byly vytvořeny 4 pracovní skupiny, a konala se 3 veřejná setkání s občany, kde bylo zapojeno 80 občanů města (Pizinger a kol., 2021).

6.6 Platforma mujchodov.cz

Nad rámec zveřejňování povinných informací se vedení města rozhodlo komunikovat s občany města prostřednictvím webové platformy mujchodov.cz, kde mají občané možnost se seznámit a vyjádřit se k chystaným plánům a aktivitám města. Platforma přehledně informuje o nejnovějších aktualitách a prioritních oblastech činnosti územní samosprávy, které plynou z cílů Strategického plánu rozvoje Chodova 2030. Velmi důležitým projektem platformy je aktivita Participativní rozpočet, která pro občany existuje již druhý rok. Konečně prostřednictvím platformy mohou občané velmi jednoduchou formou podat vlastní návrh projektu a přispět tak ke zvýšení pobytové kvality života ve městě.

6.7 Participativní rozpočet

Participativní rozpočet byl zřízen v roce 2022 jako pilotní projekt města Chodova v rámci přibližování možnosti rozhodování o činnosti územní samosprávy občanům. Princip participativního rozpočtu spočívá v podání námětu na projektový záměr občanem s trvalým pobytem na území města, kdy každý občan může podat maximálně tři projektové záměry. Pro záměry participativního rozpočtu vyhlašuje město výzvu, kam je záměr podán vyplněním jednoduchého e-formuláře a jeho odesláním. Maximální alokace projektů participativního rozpočtu je stanovena na částku 2 000 000,00 Kč v daném roce. Elektronický formulář projektového záměru tvoří přílohu A této diplomové práce a v listinné podobě byl distribuován prostřednictvím Zpravodaje města Chodova.

Občany podané záměry poté posuzuje Rada města podle transparentních pravidel, které jsou přílohou B této diplomové práce. Pokud záměr splňuje stanovené podmínky realizace, je zařazen do hlasování veřejnosti. Hlasovat může zájemce jednak elektronickou cestou, kde podmínkou pro účast na hlasování je registrace a každý z registrovaných účastníků má k dispozici dva hlasy, které může rozdělit mezi zařazené záměry, nebo oba hlasy přidělit jedinému preferovanému projektu. Druhou možností je vhození anketního lístku (distribuovaného prostřednictvím městského zpravodaje) do sběrného boxu podatelny městského úřadu. Pro hlasování je stanovena časová lhůta. Vítězné návrhy jsou poté po zhodnocení Radou města realizovány do výše stanovené alokace výzvy, finální výběrový soubor záměrů je tedy výsledkem usnesení radních města.

Za první rok existence participativního rozpočtu města bylo občany v roce 2022 podáno 14 projektových záměrů, z toho hodnocením kritérií Radou města prošlo 8, jeden záměr nezískal podporu. Vítězným záměrům byly přiděleny finanční prostředky v rozpočtu města na rok 2023 a jsou postupně realizovány. Přehled podaných záměrů participativního rozpočtu a výsledky hlasování jsou znázorněny v tabulce 6.

Tabulka 6 Projektové záměry participativního rozpočtu v roce 2022

Projektové záměry participativního rozpočtu roku 2022	Počet hlasů
1 Osázení svahu nad silnicí pod kostelem sukulenty	31
2 Komunitní ohniště - veřejné ohniště	17
3 Doplnění mobiliáře v parcích	31
4 Koloběžková dráha - modulární pumptrack	34
5 Megahoupačka nad městem pro dva	14
6 Herní prvky u vlakového nádraží	21
7 Zatraktivnění veřejného prostoru prostřednictvím rozšířené reality	11
8 Cyklobox (parkoviště pro kola)	7 (nezískal podporu)
9 Vyčištění koryt potoků	nerealizovatelný
10 Agility hřiště pro psy	nerealizovatelný
11 Skříňky na Bílé vodě	nerealizovatelný
12 Mega kuličková dráha	nerealizovatelný
13 Kolodráha v ulici U koupaliště	nerealizovatelný
14 Osvěžující pítka	nerealizovatelný

Zdroj: Vlastní zpracování a web mujchodov.cz.

Počet podaných záměrů občany s ohledem na kvalitu nápadů nelze hodnotit nijak negativně. Jednalo se o první ročník projektu a je třeba veřejnost informovat a ukazovat jeho výsledky dobré praxe. Pohled na počet zúčastněných však přeci jen reprezentuje notný nezájem chodovské veřejnosti participovat na rozhodování o veřejných plánech města. Maximální počet 34 hlasů, v kontextu počtu obyvatel města, je hodnocen jako velmi nízký zájem. Ačkoli se nastavená architektura, prezentace i principy projektu participativního rozpočtu snažily vyjít veřejnosti maximálně vstříc a nezatěžovat účastníky zbytečnou administrativou, občané v prvním roce o tuto možnost neprojevíli nijak výrazný zájem.

Do druhého ročníku projektu participativního rozpočtu města bylo občany v roce 2023 podáno 19 projektových záměrů, z toho hodnocením kritérií Radou města prošlo 11. Vítězným 8 záměrům byly přiděleny finanční prostředky v rozpočtu města na rok 2024, některé již jsou v realizaci, ostatní ze souboru budou postupně realizovány dle projektové přípravy. Přehled souboru podaných záměrů participativního rozpočtu a výsledky hlasování jsou znázorněny v tabulce 7.

Tabulka 7 Projektové záměry participativního rozpočtu v roce 2023

Projektové záměry participativního rozpočtu roku 2023	Počet hlasů
1 Umělý ostrůvek na Bílé vodě	39
2 Revitalizace parku u KASSu	30
3 Slack line	22
4 Stojany na uzamčení koloběžek a kol	11
5 Discgolf	10
6 Veřejná lehátka	6
7 Informační tabule na Bílé vodě	6
8 Petanque hřiště	5
9 Vybudování dětských herních prvků ulice Železný Dvůr	4
10 Turistická skříňka	1
11 Veřejná psí myčka - nerealizovatelné z technických důvodů	5
12 Sdílené nahrávací studio	v realizaci
13 Zrcadlo	v realizaci
14 Lepší propagace města Chodova	v realizaci
15 Web kamera a cesta okolo Bílé vody	nerealizovatelný
16 Sdílená kola	nerealizovatelný
17 Graffiti Dukelských hrdinů	nerealizovatelný
18 Dětský park	nerealizovatelný
19 Běžecké traily na výsypce	nerealizovatelný

Zdroj: Vlastní zpracování a web mujchodov.cz.

Oproti předchozímu ročníku projektu se počet občanů podaných záměrů mírně zvýšil, dá se však konstatovat, že ne každý záměr byl kvalitní, nebo realizovatelný. Pouhým porovnáním počtu hlasujících obou ročníků lze dovést, že zájem ze strany občanů o tento projekt města se nezvýšil, ba naopak dá se hodnotit jako slabší než předešlý.

6.8 Návrhy občanů

Na webové platformě mujchodov.cz, v záložce Návrhy občanů, město Chodov prostřednictvím projektu PinCity veřejně sdílí své strategické záměry a umožňuje občanům vyjádřit se k nim, či se aktivně zapojit předložením inspirativního návrhu na konkrétní projekt. Projekt PinCity sleduje navázání dialogu mezi městem, občany a dalšími relevantními zájmovými skupinami za účelem výměny informací při procesu strategického rozhodování o rozvoji města. V PinCity je prezentováno 101 záměrů (9/2023) města

i občanů, favorizovaným záměrům mohou občané přidělit své preferenční hlasy. Maximální počet preferenčních hlasů prezentovaných projektů je 663 (9/2023), což je mnohem vyšší počet zúčastněných respondentů než v aktivitě participativního rozpočtu, nicméně je hodnocen jako velmi nízký výsledek (aktivita) občanů vzhledem k počtu obyvatel.

6.9 Zastupitelstvo mladých Chodov

Impulesem k iniciativě mladých tzv. „Zastupitelstvo mladých“ v Chodově byla demolice nevyhovujícího herního prvku na venkovním hřišti, kde se scházela chodovská mládež. Děti (žáci) proti demolici sepsaly petici a starosta města tuto příležitost využil k navázání dialogu s mladou generací. Vzniklo tak Zastupitelstvo mladých, se kterým vedení města spolupracuje a diskutuje oblasti společných zájmů. Projekt Zastupitelstvo mladých vzniklo v roce 2019, koordinátorem projektu je odbor rozvoje města Chodov. Původně měla žákovská iniciativa 19 členů, dnes jich je 14 (9/2023), průřezově základními školami města. Mladí zastupitelé mají svoje diskuzní skupiny, které se věnují oblastem zájmu jako je sport, kultura, hudba, výživa a zdraví. Z pohledu participačních principů lze platformu mladých hodnotit jako výjimečnou aktivitu, která posiluje vztah mladé generace k vlastnímu životnímu prostoru.

7 Participační motivace členů Zastupitelstva mladých

Pro zmapování motivace členů zastupitelstva mladých (ZM) byla vybrána metoda kvalitativního výzkumu, technikou skupinové diskuze.

7.1 Výzkumná otázka

Hlavním cílem je zjistit, zda je činnost ZM vlastní iniciativou členů, nebo zda je pouze konstruktem dospělých?

V1: *Je činnost ZM vlastní aktivitou samotných členů?*

7.2 Výzkumný vzorek

Jediným kritériem pro výběr do výzkumného vzorku bylo aktuální členství ve skupině Zastupitelstva mladých.

7.3 Příprava

Prvotní je vymezení okruhu otázek do skupinové diskuze, které ve sledovaných cílech prověří zájem a motivaci členů ZM k činnosti skupiny. Plán diskuze bude koncipován otevřenými otázkami, kdy v úvodu budou skrytě personalizační, pro uvedení charakteru složení skupiny, poté budou cílit ke zjištění prvotní motivace zapojení do ZM a dále testovat hloubku vědomostí a pochopení významu participace. Závěr diskuze bude věnován představám členů o budoucnosti činnosti ZM, které opět prověří jednak uvažování o smyslu ZM a také o pochopení dosavadní činnosti skupiny.

Koncepce diskuze:

1. Anonymní personalizace skupiny.
2. Hledání prvotních podnětů k zapojení se.
3. Detekce prvotního zdroje participační informace.
4. Fungování skupiny a oblasti jejich zájmů.
5. Preferované formy komunikace, mapování povědomí o formách a účelu občanské participace.

6. Zhodnocení vlastní činnosti a budoucnosti.

Pro transkripci diskuze bude využito techniky selektivního protokolu, která nezachovává přepsaný text celý, nýbrž sleduje vytýčené významové cíle výzkumu zakódovaných účastníků diskuze s redukcí odpovědí, které přímo nesouvisí s cílem výzkumu, pro eliminaci případné abstrakce výsledků. Celý přepis diskuze, včetně otázek, připravených k diskusi, tvoří přílohu C této práce. Na konci transkripce diskuze bude zodpovězena výzkumná otázka.

7.4 Skupinová diskuze se členy Zastupitelstva mladých

Výzkum proběhl dne 25. 10. 2023 na pravidelné schůzce ZM v Kulturním a společenském středisku Chodov. Členové ZM byli o výzkumu dopředu zpraveni, nevěděli ale co bude náplní diskuze. Diskuzi byli přítomní i vedoucí skupiny ZM. Neseseděli však u diskuzního stolu, průběh sledovali zpovzdálí a do diskuze nevstupovali.

V úvodu skupinové diskuze proběhlo formální představení a účastníci byli seznámeni s účelem návštěvy, tedy zmapovat jejich participační podněty. Moderátorka si vyžádala souhlas s pořízením zvukového záznamu ze setkání a poté krátce shrnula historii vzniku a formování ZM.

7.4.1 Anonymní personalizace skupiny

Charakteristika výzkumného vzorku.

Skupinu v současnosti již tvoří žádný z původních iniciátorů petice. Na setkání dorazilo 12 členů ZM. V průběhu diskuze přišli ještě další dva členové. Většina členů jsou žáci základních škol v Chodově. Nejmladší člen je žákem 7. třídy, patrně nejvíce zastoupení jsou žáci 9. třídy základních škol. Tři dívky deváté třídy jsou spolužačky. Dvě zástupkyně žáků jsou cizinky. Čtyři členové jsou již studenty středních škol a jeden z nich dokonce student 3. ročníku.

K představení se byli vyzváni všichni členové skupiny. Už při prvním seznamovacím rozhovoru se členové profilovali. Bylo znát, že někteří členové se chtěli rozhovoru vyhnout,

neodpovídat, ale skupinová forma diskuze jim pomohla překonat ostych se představit a mluvit. Pozitivním zjištěním bylo, že i cizinky, které zjevně nežijí ve městě dlouho, „*já teď zapomněla, jak se jmenuje moje škola, nejsem tady dlouho*“, byly do ZM integrovány.

7.4.2 Hledání prvotních podnětů k zapojení se

Jak byli noví členové ZM do činnosti zapojeni, jak se o ZM dozvěděli?

Většina členů skupiny (10) odpověděla, že se o skupině ZM dozvěděla od kamaráda. „*Připojila jsem s kamarádkou, začalo mne to zajímat a ráda chodím pravidelně*“ nebo „*... přišel jsem na pozvání kamaráda*“ byla nejčastější odpověď. Dva členové odpověděli, že se o skupině dozvěděli ve škole. „*Dozvěděla jsem se o ZM ve škole, po kovidu se první vlna ZM uzavřela a nyní jede ZM znovu*“ a jeden člen uvedl jako zdroj školní parlament. Dva účastníci byli novými členy, z toho jeden uvedl, že se nehodlá činnosti ZM věnovat pravidelně. Ostatní projevíli zájem o kontinuální činnost. Zajímavým zjištěním bylo, že samotní členové ZM mezi sebou neužívají název Zastupitelstvo mladých ale TeenLeaders. Jak se vyjádřili, je to pro ně výstižnější, ale v souvislosti s veřejností užívají ještě jiné označení a to „*Parlament mladých*“.

Uvažovali jste dříve, než jste byli členy ZM o tom, že chcete/můžete zasahovat do věcí veřejných?

Většina členů (9) odpověděla ihned a bez přemýšlení ano, o možnosti ovlivnit vlastní prostor věděli. Jiná situace byla u tří spolužaček deváté třídy, kdy nyní první odpovídala dívka, která další dvě do skupiny přivedla. Ta jako první odpověděla „*Já ne, nikdy mne to nenapadlo*“, což byl zřejmě vzorec i pro zbylé dvě, protože jejich odpověď byla váhavá, neřivaly se moderátorce do očí a vyzněla ve stejném duchu. Tedy variace na to, co uvedla první dívka, že o možnostech ovlivňovat věci kolem sebe neuvažovaly.

7.4.3 Detekce prvotního zdroje participační informace

Jak jste přišli na to, že můžete zasahovat do veřejného života kolem sebe?

Tady z počátku účastníci diskuze odpovídali opět postupně, jak seděli u stolu, a stejnou odpovědí (5) bylo, že věkem. V polovině odpovědi se diskuze proměnila v širokou, kdy se skupina ve většině shodla, že tak jak dozrávali věkem, rostlo vědomí, že mohou do věcí kolem sebe aktivně zasahovat. Impulsem k otevření debaty byla odpověď jedné z dívek, že poznání přišlo až na základě akce ZM, kam ji vzala kamarádka.

Už před tím, než jste se stali členy ZM, řešili jste někdy nějaký problém s úřadem, nebo záměr něco změnit ve městě?

Ne nikdo.

Kdo vás poučil o vašich právech a možnostech zasahovat do veřejných věcí ve vašem městě? Zdroj informace.

Opět se otevřela široká debata členů o tom, že informace nabírali věkem a kontury práv a možností získali až ve skupině ZM.

7.4.4 Fungování skupiny a oblasti jejich zájmů

Jak se připravujete na setkání, jak připravujete témata na skupinu?

V této části diskuze už přebírali slovo zejména lídři skupiny ... „Většinou mezi sebou, buď nás něco napadne, nebo někdo z kamarádů, jestli bychom se na to nemohli zeptat“, ale do dialogů se aktivně zapojovali i ostatní. Jednotlivci se na setkání nijak zvlášť nepřipravují. Témata k projednání vyplynou buď ze současné situace, nebo podnětu ze sociálních sítí, televize. ZM se schází každou středu, kde cca 1 – 1,5 hodiny jednájí a zpracovávají náměty. Zajímavé je zjištění, že možnost transponovat přání nebo podnět využívá i širší skupina spolužáků či přátel členů ZM. V generační vrstvě účastníků tak lze detekovat pozitivní povědomí o činnosti ZM.

Informační kanál, kde členové získávají informace o dění?

Opět se otevřela široká diskuze, do které se zapojili především lídři. Ostatní debatu sice sledovali, ale povětšinou přikyvovali odpovědím. „Sledujeme, kde se setkávají mladí

lidé, hodně sociální sítě, takto vznikl i ples“. Jako zdroj informací jednoznačně udávali sociální sítě, bez bližšího názvu platformy.

Témata zájmu, čím se zabýváte? Každý něco?

Moderátorka vyzvala účastníky opět k jednotlivým odpovědím. Bylo vidět, že někteří jsou zaskočení, ale po krátké úvaze odpověděli všichni v rychlém sledu. Drtivá odpověď byla sport, zábava, kultura, v tomto pořadí. *„Věci pro lidi našeho věku, složení kulturních akcí města se nehodí našemu věku.“* Skupina se snaží vyplnit chybějící nabídku a pořádat akce pro své vrstevníky.

7.4.5 Preferované formy komunikace, mapování povědomí o formách a účelu občanské participace

Preferovaná forma kontaktu ve styku s úřadem.

Moderátorka vyzvala účastníky opět k jednotlivým odpovědím. Jednotlivci odpovídali, že by záleželo na charakteru jednání a potřeby, ale většina (10) preferovala využívání IT, emailovou komunikaci. Webové rozhraní institucí je příliš neoslovuje. Padla i možnost video hovoru, jako volby před osobním jednáním. Některé odpovědi zahrnovaly i telefonní hovor. Jeden z účastníků navrhl dokonce poštovní psaní, dopis, *„Normálně bych napsal papír ...“*, ale myšleno pro společnou akci.

Jaké máte možnosti ovlivňovat veřejný život ve městě? Myslíte si, že je to důležité a kdo má největší vliv na veřejný život?

Po této otázce citelně poklesla nálada u stolu. Odpovídající hledali správná slova, jak diplomaticky sdělit, že se cítí moc mladí na „dospělé“ věci. *„Já si myslím, my že nemůžeme ovlivňovat život, nikdo nás nebere vážně, nejsme plnoletí.“* Žádný ze členů neuvedl, že by sám v současné pozici mohl mít moc cokoli jako jedinec ovlivnit. Dotázaní se odvolávali na nízký věk, který je limituje proto, aby jejich potřeba byla vyslyšena. Zajímavým fenoménem byla odpověď jednoho z chlapců *„Hranice vnímání je dospělost. Pak se to změní. Můžu danit, vydělávat.“*, která dala nahlédnout vnímání vlastní perspektivy.

Jedna z dívek uvedla, že možnost vidí prostřednictvím ZM, „*přes starostu, sama za sebe však ne, skupina, to je víc*“, tedy aby byl podnět brán vážně. „*TeenLeaders nám poskytuje vážnost.*“

Všichni účastníci však vyjádřili souhlas s prohlášením prvního z nich, že zajímat se o veřejné dění je důležitou věcí. Dle jejich pohledu je největším hybatelem dění ve městě starosta (účastnil se i některého z jejich jednání).

7.4.6 Zhodnocení vlastní činnosti a budoucnosti

Jak vnímáte spolupráci skupiny s představiteli města? Máte pocit, že jste partneři?

Na přímou otázku ke zhodnocení kvality spolupráce s představiteli města byla znát nejistota. Pět členů odpovědělo „snad ano“ a své hodnocení jeden z chlapců podepřel „*Já myslím, že ano. Byl tu u nás i starosta*“. Stejným poměrem pěti odpovědí zaznělo „*netuším, nevím*“. Zajímavým postřehem poté byla odpověď původní lídryně ZM, která se ale na setkání dostavila se zpožděním až v této závěrečné fázi diskuze. „*Já si myslím, že ano a není to jen o vycházení si vstříc, ale spíše o vzájemné spolupráci a ta funguje.*“

Jak vidíte tuto spolupráci dál a uvažujete sami ve vlastní budoucnosti o působení ve veřejném životě?

Naprostá většina deseti členů odpověděla, že vidí ve spolupráci přínos a potenciál, činnost ZM je baví a jeví se jim smysluplná. Činnost ZM spojovali s prací i pro jiné. Jeden ze členů odpověděl přímočaře „*Já si myslím, že kdybych odešel, tak mne to moc zajímat nebude.*“ Dva členové by po skončení svého členství v ZM v participační činnosti nepokračovali.

Napadlo vás se po studiu politicky angažovat?

O politické kariéře nikdo ze členů neuvažoval. „*Jak se rozrůstáme, tak stále nás doplňují mladší a mladší a je dobré to předávat.*“

7.4.7 Vyhodnocení skupinové diskuze

V úvodu bylo pro účely transkripce nutné výzkumnou skupinu anonymně personifikovat. Byla znát nejistota účastníků, přesto skupina působila pozitivním dojmem, posíleným vědomím, že je o činnost ZM zájem zvenčí.

Mezi členy ZM, jako představiteli mladé generace, hrají velmi podstatnou roli vzájemné vztahy. Právě generační komunikační interakce, pozvánka od kamaráda, byla detekována jako zásadní impuls pro zapojení se do skupiny. Intenzita vztahů zřejmě bude i motivačním faktorem úrovně nasazení členů ve skupině. Povědomí o existenci skupiny se spolehlivě šíří zejména mezi vrstevníky. Vzdělávací instituce, škola, media, v tomto směru hrají až druhotnou roli.

Participační probouzení se u členů váže na postupné dospívání a chápání společenských zásad a principů, kterým se částečně učí ve škole, ale primárně sami vnímáním věcí kolem sebe. Osvojené vědomosti poté aplikují tak, jak s věkem rostou jejich osobní potřeby a nároky na životní prostor. Touha něco změnit ale přerůstá v činy až s pomocí ostatních, protože v této životní fázi ještě neměli s veřejnoprávními institucemi (mimo školu) vlastní zkušenost.

Participační zájem členů buduje až skupinová integrita, kde je členům zprostředkováno prohlubování vědomostí o fungování věcí veřejných a umožněna spolupráce na zajímavých projektech. Prostřednictvím cílené projektové činnosti ZM získávají odpovědi na otázky, které je v jejich životní fázi zajímavají a mohou si tak osvojit prvotní participační dovednosti. Úspěchy skupiny dodávají členům pocit sounáležitosti a užitečnosti, zejména když se na ně obracejí se svými potřebami i jejich vrstevníci.

Skupina funguje na principu projektu, který sleduje cíl udržet zájem mladých o veřejné dění, vtáhnout je do systému a poskytnout jim možnost stát se respektovaným článkem veřejného života. Pro činnost skupiny ZM je ale důležité vedení dospělých, které ZM otevírá cestu a na základě pozitivní motivace je učí znát princip fungování a odpovědnosti za svůj životní prostor. Přesto je znát, že členové se se skupinou plně identifikují. Mají svůj „trendy“ název, přicházejí i s vlastními podněty. Učí se budovat svůj vlastní prostor nejen pro sebe, ale zprostředkovat ho i nezajímavým.

Dokáží těžit z výhod a akcí, které z činnosti plynou. Členství jim umožňuje měnit věci v oblastech jejich preferovaného zájmu, tedy ve sportu, kultuře a zábavě. Považují si, že je

vedení města respektuje a jsou hrdí na kontinuální výsledky činnosti skupiny. Uvědomují si sílu spolupráce, ale ze své perspektivy pochybují o síle jednotlivce, nedospělého, bojí se odmítnutí, pochybují o sobě.

Zřejmě nedostatek osobní odvahy stojí za členy nejčastěji volenou formou kontaktu s úřadem, jako státní institucí. Preferována je neosobní forma za využití IT, kde je možné si vše předem promyslet. Zaujalo naprosté přehlížení webového prostředí jako nástroje institucí pro interakci s občany, které členům skupiny přišlo jako „mrtvý a nezajímavý nástroj“. I zde byl cítit respekt a zbytečné obavy z nutnosti jednat s institucí.

Přestože členové ZM považují za velmi důležité zajímat se o veřejné dění, projevíli opět obavy, že pro svůj věk nemohou být plnohodnotně vyslyšeni ve styku s mocí úřední. Za mezník, kterým se to změní, považují plnoletost, nebo dokonce vlastní ekonomickou aktivitu. Poté je paradoxem, že sami hodnotí dosavadní spolupráci s představiteli města jako úspěšně fungující a v tomto směru cítí velkou podporu. Ta se ostatně propisuje i do ochoty pokračovat v občanské participaci i po ukončení členství v ZM.

Na základě zjištěného lze na výzkumnou otázku, zda je činnost ZM vlastní aktivitou samotných členů, odpovědět ano. Členové se plně ztotožňují s cíli „TeenLeaders“, chápou svoje působení ve skupině jako možnost, jak mohou sami ovlivnit svůj životní prostor a být užiteční i pro své okolí a přátele.

8 Výsledky

Při zpracovávání praktické části práce bylo vycházeno z poznatku odborných pramenů o tom, že míra občanské participace souvisí s úrovní vzdělání obyvatelstva a jeho ekonomickou aktivitou (Stachová in Čermák, 2009).

Sledováním vybraných parametrů vzdělanostní skladby obyvatel města Chodova bylo zjištěno, že nadpoloviční většina 64,18 % z počtu 10 597 obyvatel nad 15 let (7/2023) disponuje ukončeným středoškolským vzděláním, 25,80 % jej završilo maturitou a 5,6 % obyvatel města je vysokoškolsky vzdělaných. Ve městě je dále registrováno 114 osob bez vzdělání a dalších 928 osob bez blíže zjištěného vzdělání. Podíl ekonomicky aktivních osob představuje 51,27 % z celkového počtu obyvatel města, z toho 88,98 % tvoří zaměstnanci a 7,80 % OSVČ. Zjištěné ukazatele dokladují charakteristiku města méně rozvinutého regionu.

Hodnocení míry zapojení občanů do veřejného života, bylo posuzováno na základě skutečně realizované ochoty občanů města, zapojit se do jednotlivých participačních aktivit. Volební účast do zastupitelstva města v roce 2022 ve výši 30,21 % z počtu registrovaných oprávněných voličů, vztažená k deklarovanému celorepublikovému průměru 45,30 %, je hodnocena jako silně podprůměrná. Obdobně prezidentská volba roku 2023 s volebními výsledky účasti 53,86 % v prvním a 58,36 % v kole druhém, které byly pro zhodnocení vztaženy k obcím v segmentu 10 001 – 100 000 obyvatel a jež se pohybovaly v hodnotách 65 % v kole prvním a 67,4 % v kole druhém, je posuzována jako náležitější k nižším.

Zájem občanů o veřejné dění se příliš neprojevil ani na jednáních zastupitelstva města. Ve sledovaném období let 2022 a 2023 byla při pravidelných jednáních zastupitelstva zaznamenána účast občanů pouze ve třech případech, týkajících se věcí osobního zájmu zúčastněných. Z tohoto pohledu je zájem občanů o veřejné věci města posuzován jako velice malý a sledující čistě osobní rovinu.

Referendum, které ve městě proběhlo před sledovaným obdobím let 2022 – 2023, nedosáhlo potřebné hranice 35 %, potřebných pro závaznost jeho výsledku.

Jediná petice občanů ve sledovaném období, která se týkala záměru demolice ZUŠ, se zúčastnilo 202 registrovaných petentů. V porovnání s 12 451 obyvateli činí objem registrovaných petentů 1,63 % z celkového počtu obyvatel.

Silnější participační účinek měla příprava Strategie města Chodova, která rezonovala veřejností v několika společenských vrstvách a dala vzniknout webové platformě mujchodov.cz, kde jsou občanům prezentovány plány rozvoje území. Součástí platformy je pilotní projekt participativního rozpočtu. První ročník roku 2022 přinesl 14 projektových záměrů z řad občanů. Nejlépe hodnocený projekt získal 34 hlasů. S ohledem na respektování nastavení hodnotících pravidel nelze striktně dovést počet participujících hodnotitelů. Tak, jak jsou pravidla participativního rozpočtu nastavena, lze jen obecně ohodnotit celkový počet přidělených hlasů. V tomto ohledu znamená 34 hlasů naprosto mizivý participační zájem o plánovaný rozvoj území prostřednictvím webové platformy. Druhý ročník projektu participativního rozpočtu roku 2023 přinesl 19 projektových záměrů občanů. Nejlépe ohodnocený záměr získal 39 hlasů, vztaženo k počtu obyvatel, ani tyto hodnoty nejsou známkou vysoké participační ochoty obyvatel města.

Webové iniciativy města, projektu PinCity, kde bylo prezentováno městem i občany 101 záměrů, se hlasování zúčastnilo 663 (nejvyšší počet jednotlivých hlasů) hodnotitelů, což je mnohem víc, než v projektu participativního rozpočtu.

Aktivita TeenLeaders, Zastupitelstva mladých, která v roce 2019 vznikla jako odpověď na demolici místa komunitního setkávání mládeže směrem k vedení města, úspěšně pokračuje v činnosti a členům se daří angažovat nové nástupce a pokračovatele. Participační motivace skupiny byla zkoumána technikou skupinové diskuze. Výsledky prokázaly aktivní zájem mladé generace zapojit se a utvářet životní prostor, zároveň však odhalily pochybnosti členů o plnohodnotném přijetí participace v případě jednotlivce.

9 Diskuze

Ke zhodnocení míry participace města Chodova byly šetřeny nejen výsledky právně daných politických participačních nástrojů, jako jsou volby, účast na jednání zastupitelstva, referenda či petice, ale i komunikačních kanálů nové doby, které vytváří vedení města ve snaze zapojit co nejširší spektrum obyvatel do participačního dialogu. Přes očividný cíl vedení města Chodova aktivizovat veřejnost, usnadnit zájemcům participační proces a nabídnout jim možnost podílet se na veřejném prostoru z pohodlí domova, vychází tato vstřícná snaha vedení města téměř na prázdno. Jak prokazují výsledky vlastního participačního šetření, je veřejnost k těmto aktivitám města značně netečná. Přesto se v území dokázala zformovat a profilovat skupina Zastupitelstva mladých (TeenLeaders), která za pomoci odborného vedení posiluje, daří se jí získávat nové členy a rozvíjet svoji činnost.

Vlastním šetřením byl proveden výzkum participační motivace skupiny TeenLeaders, kde bylo prokázáno, že sami mladí mají o zapojení do utváření vlastního prostoru neskryvaný zájem. Přesto se pak v dospělosti tento zájem vytrácí. Jak a kdy se z mladých vytrácí jejich zápal chtít ovlivňovat veřejné věci? Kdy hynou ideály? Je to pomyslná hranice vystřízlivění k dospělé odpovědnosti? Jak již bylo uvedeno, ochota veřejně se angažovat a přijmout odpovědnost souvisí i s mírou vzdělání. V tomto směru jsou mladí jistou nadějí, že se věci změní. Úroveň vzdělávání je nyní prioritou vládní politiky a jak bylo prokázáno výzkumem motivačních faktorů TeenLeaders, první výsledky se již dostavují.

Přesto lze pocítit, že jednou z citelných participačních bariér, je stále nedostatečné sebevědomí vystupovat a obhajovat vlastní názory a postoje. Národ s postkomunistickou historií se musí s tímto hendikepem vyrovnat právě skrze vzdělávání veřejnosti.

Závěr

Cílem této diplomové práce byl monitoring míry participace občanů města Chodova ve sledovaném období let 2022 – 2023. Výsledky šetření participační angažovanosti ve sledovaných participačních nástrojích souhrnně poukazují na velmi slabý zájem veřejnosti zapojit se a ovlivňovat veřejné dění ve městě, a to i přesto, že se vedení města velmi aktivně snaží angažovat k participaci širokou veřejnost.

V segmentu právně ukotvených participačních nástrojů jako jsou volby, lze volební účast občanů města Chodova hodnotit jako slabě podprůměrnou vůči velikostně srovnatelným municipalitám. Přílišný zájem občanů nebyl prokázán o jednání zastupitelstva či účast na referendech a peticích. Zarážející je netečný postoj veřejnosti k pestré a přátelsky přívětivé formě nabídky participačních nástrojů města, která zohledňuje různorodá specifika a preference obyvatel. Město pořádá veřejná setkání a nabízí i moderní komfortní nástroje s dálkovým přístupem. Přesto lze zájem široké veřejnosti k aktivní pobídce účastnit se veřejného dění hodnotit jako velmi vágní. Nízký zájem občanů města o participaci plyne z několika faktorů. V prvé řadě může být následkem poválečného doosidlování obyvatel, kterým poté logicky chybí generační zakořeněnost a pocit sounáležitosti s místem pro život. Dalším problémem ekonomická zaostalost průmyslového regionu a s tím související společenské symptomy jako nejnižší hodnota průměrné mzdy v ČR, nejnižší podíl HDP na obyvatele v ČR, nízká úroveň vzdělání obyvatel, odliv perspektivní pracovní síly či existující vyloučené lokality regionu, které se do míry občanské participace propisují.

Cestou ke zlepšení neutěšené situace jsou investice do vzdělávání a transformační infrastruktury, která pozvedne ekonomickou prosperitu regionu, nabídne pracovní příležitosti a lepší životní úroveň obyvatel, kteří poté projeví zájem participovat na územním rozvoji municipality. Jak bylo výzkumem prokázáno, mladá generace ve městě má o participaci a věci veřejné zájem. Cesta ke spolupráci vedla přes nabídnutý prostor a edukaci v oblasti participačních příležitostí. Z pohledu vedení města lze pro zvýšení míry občanské participace doporučit soustavnou prezentaci příkladů dobré praxe realizovaných projektů a jejich synergických pozitivních dopadů do území.

Seznam použitých zdrojů

ADAMOVIÁ, Karolina. *Politologický slovník*. Beckovy odborné slovníky. Praha: C.H. Beck, 2001. ISBN 80-7179-469-4.

ANTOŠ, Marek. *Principy voleb v České republice: [doplněno o srovnání se státy Evropské unie]*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-734-8.

BALÍK, Stanislav. *Komunální politika: obce, aktéři a cíle místní politiky*. Praha: Grada, 2009. Politologie (Grada). ISBN 978-80-247-2908-4.

BRUNCLÍK, Miloš a Miroslav NOVÁK. *Internetové volby: budoucnost, nebo slepá ulička demokracie?* Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2014. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-168-8.

CICHOCKI, R. *Chodov představil veřejnosti moderní prostory nové ZUŠ*. [online]. [cit. 2023-08-14]. Dostupné z: https://sokolovsky.denik.cz/zpravy_region/chodov-predstavil-verejnosti-moderni-prostory-nove-zus-20220116.html

ČMEJREK, Jaroslav. *Obce a regiony jako politický prostor*. Praha: Alfa nakladatelství, 2008. ISBN 98-80-819-00-3.

ČMEJREK, Jaroslav, Václav BUBENÍČEK a Jan ČOPIK. *Demokracie v lokálním politickém prostoru: [specifika politického života v obcích ČR]*. Praha: Grada, 2010. Politologie (Grada). ISBN 978-80-247-3061-5.

ČSÚ a), © 2023. *Veřejná databáze. Chodov (okres Sokolov)*. [online]. [cit. 2023-07-31]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=profil-uzemi&uzemiprofil=34055&u= VUZEMI_43_560383#profil34076%5Bfrm%5D=TABULKA&profil34076%5Btypzobr%5D=T&profil34076%5Brnazev%5D=P&profil34076%5Bident_pvo%5D=PU-SLDB21-3&profil34076%5Bpvo_cnt%5D=1&profil34076%5Bkatalog_podr%5D=0&profil34076%5Bvsvo_id%5D=16250&profil34076%5BkatalogId%5D=34076&w=

ČSÚ b), © 2023. *Průměrná hrubá mzda v Praze - 1. čtvrtletí 2023*. [online]. [cit. 2023-07-31]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xa/prumerna-mzda-v-praze-1-ctvrtleti-2023>

ČSÚ c), © 2023. *Volby.cz. Volby do zastupitelstev obcí konané 23.09. – 24.09.2022*. [online]. [cit. 2023-08-03]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/kv2022/kv1111?xjazyk=CZ&xid=1&xdz=2&xnumnuts=4103&xobec=560383&xstat=0&xvyber=0>

ČSÚ d), © 2023. *Volba prezidenta republiky - 2023*. [online]. [cit. 2023-08-04]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/volba-prezidenta-republiky>

ČSÚ e), © 2023. *Volby do zastupitelstev krajů konané dne 2. 10. – 3. 10. 2020*. [online]. [cit. 2023-08-14]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/kz2020/kz411?xjazyk=CZ&xnumnuts=4103&xobec=560383&xpm=0>

DŽATKOVÁ, Veronika. Politická dimenzia občianskej spoločnosti. *Politické vedy* [online]. 2018, 2018-03-15, 21(1), 8-23 [cit. 2023-09-03]. ISSN 13352741. Dostupné z: doi:10.24040/politickevedy.2018.21.1.8-23

Fórum 50 %. *Zastoupení žen a mužů v politice*. [online]. [cit. 2023-09-03]. Dostupné z: <https://padesatprocent.cz/cz/statistiky/zastoupeni-zen-a-muzu-v-politice>

HENDL, Jan. *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Praha: Karolinum, 1999. ISBN 80-246-0030-7.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.

HORZINKOVÁ, Eva a Vladimír NOVOTNÝ. *Základy organizace veřejné správy v České republice*. 4. aktualizované vydání. Brno: VK, 2021. ISBN 978-80-87713-21-1.

HRUBEŠ, M. *Proč participovat?* in *Rozhodujme o svém městě: participativní rozpočet jako aktivní zapojení občanů a občanek do rozhodování : sborník konference : 8.-9. 10. 2013, Brno*. Str. 23 – 25. Praha: Ekumenická akademie Praha, 2013. ISBN 978-80-87661-07-9.

JEONG, Hoi Ok. From Civic Participation to Political Participation. *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations* [online]. 2013, 24(4), 1138-1158 [cit. 2023-09-02]. ISSN 0957-8765. Dostupné z: doi:10.1007/s11266-012-9316-7

KOČÍ, Roman. *Obecní samospráva v České republice: praktická příručka s judikaturou*. Praha: Leges, 2012. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87576-28-1.

KLÍČ, Z. *Participace a rozdíly mezi přímou a nepřímou demokracií* in *Participace a princip partnerství ve veřejných politikách: sborník z konference*. Praha: IREAS, Institut pro strukturální politiku, 2008. ISBN 978-80-86684-53-6.

LIGAS, A, 2023. *Volební účast: Data a historické srovnání pro všechny volby*. E15 [online]. [cit. 2023-08-03]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/volebni-ucast-v-cr>

LINEK, Lukáš, CÍSAŘ, Ondřej, PETRÚŠEK, Ivan a Kateřina VRÁBLÍKOVÁ. *Občanství a politická participace v České republice*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) v koedici se Sociologickým ústavem AV ČR, 2017. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-262-3.

LUKL, F. *444 dotazů a odpovědí pro starosty obcí*. Praha: Svaz měst a obcí České republiky, 2020. ISBN 978-80-88375-04-3.

Město Chodov a), © 2023. *Historie*. [online]. [cit. 2023-07-31]. Dostupné z: <https://www.mestochodov.cz/mesto/historie/>

Město Chodov b), © 2023. *Volené orgány (usnesení, zápisy)*. [online]. [cit. 2023-07-31]. Dostupné z: <https://www.mestochodov.cz/urad/volene-organy-usneseni-zapisy/>

Město Chodov c), © 2023. *Koncepce vzdělávání*. [online]. [cit. 2023-07-31]. Dostupné z: https://www.mestochodov.cz/modules/file_storage/download.php?file=78c2a062%7C434&inline=1

Město Chodov d), © 2023. *Městské organizace*. [online]. [cit. 2023-07-31]. Dostupné z: <https://www.mestochodov.cz/mesto/mestske-organizace/>

Ministerstvo financí, © 2023. MF: *Deficit veřejných financí by letos měl být 3,6 procenta HDP*. [online]. [cit. 2024-02-19]. Dostupné z: https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/2435663?_zn=aWQlM0Q2MjE5MTM3Mzg3OTQ1Nzc0ODUxJTdDdCUzRDE2NjUxNDExNDEuNzAyJTdDdGUlM0QxNzA2Njk5ODU5LjAxMSU3Q2MIM0Q4QTMlQjRDRThFMDQxQUYxMERDRkU0NDNDNzk4QzhBNA%3D%3D

MLAMBO, Courage, Forget KAPINGURA a Richard MEISSNER. Factors influencing women political participation: The case of the SADC region. *Cogent Social Sciences* [online]. 2019, 2019-01-01, **5**(1) [cit. 2023-09-03]. ISSN 2331-1886. Dostupné z: doi:10.1080/23311886.2019.1681048

MONITOR a), © 2023. Město Chodov (Sokolov). *Základní ukazatele*. Ministerstvo financí ČR. [online]. [cit. 2023-07-31]. Dostupné z: <https://monitor.statnipokladna.cz/ucetni-jednotka/00259349/prehled?rad=t&obdobi=2306>

MONITOR b), © 2023. *Město Chodov* (Sokolov). Časové řady. Ministerstvo financí ČR. [online]. [cit. 2023-07-31]. Dostupné z: <https://monitor.statnipokladna.cz/ucetni-jednotka/00259349/casove-rady>

NEJDL, Pavel a Daniel ČERMÁK, ed. *Participace a partnerství v místní veřejné správě*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007. ISBN 978-80-7330-130-9.

Odbor OŠKV (Odbor školství, kultury a vnitřních věcí) Městský úřad Chodov. *Informace k projednání a výsledkům petice proti odstranění bývalé budovy školy ZUŠ, náměstí ČSM 693, Chodov*. Vyžádáno emailovou žádostí dne 23. 8. 2023.

PATOČKOVÁ, V. *Občané a veřejné dění – zájem, vliv, informovanost a spokojenost in* ČERMÁK, Daniel, ed. *Aplikace principů partnerství a participace v prostředí malých měst České republiky*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2009. ISBN 978-80-7330-167-5.

PAVLÍK, Marek. *Jak úspěšně řídit obec a region: cíle, nástroje, trendy, zahraniční zkušenosti*. Praha: Grada, 2014. Manažer. ISBN 978-80-247-5256-3.

PEKOVÁ, Jitka. *Finance územní samosprávy: teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-614-1.

PEKOVÁ, Jitka, Marek JETMAR a Petr TOTH. *Veřejný sektor, teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-209-4.

Petice.com, 2023. *Petice podporované jinými uživateli. Petice proti odstranění bývalé budovy základní umělecké školy, náměstí ČSM 693, Chodov, okres Sokolov*. [online]. [cit. 2023-05-25]. Dostupné z: <https://www.petice.com/stats.php?id=402794>

PIZINGER, P., a kol. Strategický plán rozvoje města Chodov 2030. AQE Advisors, a.s. 2021.[online]. [cit. 2023-08-01]. Dostupné z: https://www.mestochodov.cz/modules/file_storage/download.php?file=f19188c5%7C435&inline=1

POWER, Sally, Daniel FRANDJI a Philippe VITALE. The cultural making of the citizen: a comparative analysis of school students' civic and political participation in France and Wales. *Compare: A Journal of Comparative and International Education* [online]. 2021, 2021-11-17, **51**(8), 1226-1240 [cit. 2023-09-03]. ISSN 0305-7925. Dostupné z: doi:10.1080/03057925.2020.1740081

Profi Press, nedat. *PPP projekty v municipální sféře*. Moderní obec. [online]. [cit. 2023-08-21]. Dostupné z: <https://moderniobec.cz/ppp-projekty-v-municipalni-sfere/>

PUNCH, Keith. *Úspěšný návrh výzkumu*. Vydání druhé. Přeložil Jan HENDL. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0980-5.

RESCHOVÁ, Jana, Miluše KINDLOVÁ, Jan GRINC, Ondřej PREUSS a Marek ANTOŠ. *Státověda: stát, jednotlivec, konstitucionalismus*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-695-3.

RIGEL, F. *Způsoby participace osob na místní samosprávě*. Právnická fakulta Masarykovy Univerzity. 2010/2011. Disertační práce. [online]. [cit. 2023-05-25]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/uqq8l/DISERTACE.pdf>

Sdělení č. 181/1999 Sb. Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o přijetí Evropské charty místní samosprávy. [online]. [cit. 2023-06-07]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-181>

SMITH, Michael L. *Občané v politice: studie k participativní a přímé demokracii ve střední Evropě*. Praha: ISEA - Institut pro sociální a ekonomické analýzy, 2009. ISBN 978-80-903316-5-5.

STACHOVÁ, J. *Participace a spolupráce v malých městech České republiky in ČERMÁK, Daniel, ed. Aplikace principů partnerství a participace v prostředí malých měst České republiky*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2009. str. 51 – 62. ISBN 978-80-7330-167-5.

STUHLÍKOVÁ, L. *Rekordní nedůvěra ve vládu. Fialovi už nevěří ani vlastní voliči.* Seznam Zprávy, 16. 8. 2023. 2023. [online]. [cit. 2023-08-16]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-politika-rekordni-neduvera-ve-vladu-fialovi-uz-neveri-ani-vlastni-volici-235452>

ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra. *Urbanistická typologie: úvod do urbanismu a základní typologie sídel.* Hradec Králové: Civitas per populi, 2020. ISBN 978-80-01-06652-2.

TOŽIČKA, T. *Daně v rukou občanů in Rozhodujme o svém městě: participativní rozpočet jako aktivní zapojení občanů a občanek do rozhodování: sborník konference : 8.-9. 10. 2013, Brno.* str. 5 – 10. Praha: Ekumenická akademie Praha, 2013. ISBN 978-80-87661-07-9.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky. V aktuálním znění. [online]. [cit. 2023-06-07]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-1>

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb. a ústavního zákona č. 295/2021 Sb. Listina základních práv a svobod. [online]. [cit. 2023-06-07]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

Vyhláška č. 416/2004 Sb. Vyhláška, kterou se provádí zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů (zákon o finanční kontrole), ve znění zákona č. 309/2002 Sb., zákona č. 320/2002 Sb. a zákona č. 123/2003 Sb. [online]. [cit. 2023-06-07]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-416>

WALLMAN LUNDÅSEN, Susanne. Civil Society and Political Participation: What Type of Political Participation is Influenced by Community Level Involvement in Civil Society? *Swiss Political Science Review* [online]. 2015, **21**(1), 140-157 [cit. 2023-09-03]. ISSN 14247755. Dostupné z: doi:10.1111/spsr.12140

Zákon č. 320/2001 Sb. Zákon o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů (zákon o finanční kontrole) [online]. [cit. 2023-06-07]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-320>

Zákon č. 420/2004 Sb. Zákon o přezkoumávání hospodaření územních samosprávných celků a dobrovolných svazků obcí. [online]. [cit. 2023-06-07]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-420>

Zákon č. 255/2012 Sb. Zákon o kontrole (kontrolní řád) [online]. [cit. 2023-06-07]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-255>

Zákon č. 128/2000 Sb. Zákon o obcích (obecní zřízení) [online]. [cit. 2023-06-07]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-128>

ZAVADIL, P. Úvod in Jak přizvat občany ke spolupráci. Aneb jak dát radnici uši, aby slyšela, co lidé chtějí. *Agora Central Europe*. 2016. [online]. [cit. 2023-05-25]. Dostupné z: http://agorace.cz/wp-content/uploads/2019/05/Participace_-_Jak_prizvat_obcany_ke_spolupraci.pdf

Zpravodaj města Chodova. Chodováci řekli NE novému obchodnímu centru. KASS Chodov s.r.o. Zpravodaj města Chodova č. 11. Listopad 2020 [online]. [cit. 2023-05-25]. Dostupné z:

http://archiv.kasschodov.cz/domains/archiv.kasschodov.cz/public/kcfinder/upload/files/zpravodaj/2020/2020_11.pdf

Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk

Seznam obrázků

Obrázek 1 Schéma zpracování diplomové práce	14
Obrázek 2 Grafické vyjádření důvěry Čechů v orgány veřejné správy a moci	28
Obrázek 3 Město Chodov na mapě.....	42
Obrázek 4 Rozklikávací rozpočet města Chodova	44
Obrázek 5 Časová řada vývoje příjmů, výdajů a salda města Chodova	44
Obrázek 6 Průměrná volební účast v komunálních volbách 1990 - 2022	50
Obrázek 7 Graf vývoje volební účasti prezidentské volby v období 2013 – 2023.....	51
Obrázek 8 Volební účast v 1. kole prezidentské volby 2023 podle počtu obyvatel	53
Obrázek 9 Volební účast v 2. kole prezidentské volby 2023 podle počtu obyvatel	54

Seznam tabulek

Tabulka 1 Věková struktura města Chodova	46
Tabulka 2 Dosažené vzdělání občanů města Chodova	47
Tabulka 3 Ekonomická aktivita občanů města Chodova.....	48
Tabulka 4 Volby do zastupitelstva města Chodova 2022	49
Tabulka 5 Výsledky volební účasti města Chodova v prezidentské volbě 2023	52
Tabulka 6 Projektové záměry participativního rozpočtu v roce 2022	59
Tabulka 7 Projektové záměry participativního rozpočtu v roce 2023	60

Seznam použitých zkratk

ČR	Česká republika
HDP	Hrubý domácí produkt
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
PPP	Public Private Partnership
ZM	Zastupitelstvo mladých
ZUŠ	Základní umělecká škola

Přílohy

Příloha A Formulář návrhu záměru participativního rozpočtu

Přihlášení projektu – Participativní rozpočet Chodov 2023

Identifikace předkladatele
Jméno, příjmení
Adresa trvalého pobytu
Telefon
Email
Navrhovaný projekt
Název projektu
Odhadovaný rozpočet (max. 500 tis Kč)
Popis projektu
Očekávaný přínos (jaký bude mít projekt veřejný přínos)
Místo realizace (Vlastníkem pozemku/budovy musí být město Chodov)
Tematické okruhy (zaškrtněte oblasti, kterých se váš projekt týká)
<ul style="list-style-type: none">● Školství a vzdělávání● Životní prostředí

- Kultura a zábava
- Bydlení
- Sport a aktivní volný čas
- Místní ekonomika
- Doprava a infrastruktura
- Sociální a zdravotní služby
- Správa města

Čestné prohlášení

- **Souhlasím s podmínkami Výzvy k předkládání projektů do participativního rozpočtu města Chodov pro rok 2023.**
- Beru na vědomí, že zpracovávání osobních údajů bude prováděno zákonným způsobem a tím je „Veřejný zájem“. Osobní údaje budou zpracovávány v souladu s příslušnými předpisy o ochraně a zpracování osobních údajů pro účely realizace Participativního rozpočtu města Chodov pro rok 2023. Osobní údaje budou zpracovávány po dobu nezbytně nutnou pro realizaci všech nezbytných kroků směřujících k naplnění cílů Participativního rozpočtu města Chodov pro rok 2023. Ostatní práva a povinnosti naleznete na **mujchodov.cz**
- V případě, že popis projektu naplní znaky autorského díla dle zák. č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), v platném znění, **poskytuji městu Chodov časově neomezené oprávnění ke všem v současnosti známým způsobům užití tohoto díla.**
- Souhlasím s veřejnou propagací mnou přihlášeného projektu v informačních prostředcích města Chodov a na webové platformě mujchodov.cz

Nepovinné přílohy „Přihlášení projektu“

- Situační náskres, vizualizace
- Obrázky – galerie
- Technická zpráva
- Videoprezentace

Datum

Podpis

Zdroj: <https://mujchodov.cz/participativni-rozpocet/2023>

PRAVIDLA

Participativní rozpočet Chodov 2023

Přihlášení projektů

- Každý občan s trvalým pobytem na území města může navrhnout nejvýše tři projekty.
- Termín pro zahájení a ukončení přihlašování projektů je od 1. 4. do 31. 5. 2023
- Přihlášení projektu bude obsahovat následující informace:
 - základní kontaktní údaje (v případě písemného přihlášení projektu),
 - název projektu,
 - tematický okruh projektu,
 - odhadovaný rozpočet projektu,
 - stručný popis projektu,
 - veřejný přínos,
 - místo realizace projektu,
 - doplňující situační náčrtek, fotografii nebo ilustraci, pokud je k dispozici

Kritéria přihlášených projektů

- Přihlášený projekt je v souladu s těmito Pravidly.
- Přihlášený projekt je veřejně prospěšný a není v rozporu s plánovanými investičními nebo neinvestičními akcemi města.
- Celková doba přípravy a realizace projektu nesmí trvat déle než 12 měsíců.
- Přihlášený projekt splňuje podmínky ověření realizace.

- Projekt musí být navržen na území Chodova a místem realizace musí být majetek města (soulad s tímto bodem je možné ověřit na <https://geoportal.gepro.cz/#/> nebo <https://nahlizenidokn.cuzk.cz/>).
- Celkové náklady realizovaného projektu nesmí přesáhnout maximální částku 500 000 Kč (včetně DPH). Do návrhu rozpočtu projektu musí být zahrnuty veškeré náklady (např. též přípravné a stavební práce na místě předpokládaného umístění projektu apod).
- Projekt, který svými celkovými náklady přesahuje částku 500.000,- Kč, ale může být svou povahou neoddiskutovatelným přínosem pro občanskou společnost a území města Chodova, mohou zástupci radnice doporučit k realizaci mimo participativní rozpočet.
- Projekt nemíří do bytového fondu města.
- Projekt nemůže propagovat produkty, služby, činnosti či stanoviska subjektů komerčního i nekomerčního charakteru, zejména náboženského či politického.
- Cílem projektu nemůže být přímé poskytování finančních prostředků (například formou dotací, výher či darů).
- Projekty, které budou shledány recesistickými, rasistickými, hanlivými, sexistickými apod. budou vyřazeny.

Ověření realizace projektu

- U přihlášených projektů bude posouzena proveditelnost, a to především z hlediska:
 - formální náležitosti,
 - posouzení, zda projekt není v rozporu s plánovanými investičními nebo neinvestičními akcemi města,
 - posouzení technické proveditelnosti,
 - posouzení finanční přiměřenosti.
- Proveditelnost projektu musí být odsouhlasena Radou města
- Každý navrhovatel bude v termínu do 30. 6. 2023 e-mailem vyrozuměn, zda je jeho návrh:

- realizovatelný,
- nerealizovatelný.
- Navrhovatel ve fázi přihlašování projektů bude mít možnost upravit svůj návrh tak, aby vyhověl požadavkům na realizaci, pokud to bude možné.
- Do výběru projektů k hlasování postoupí pouze proveditelné projekty, které prošly ověřením.

Hlasování

- Hlasovat může každý občan města Chodova
- Termín pro zahájení a ukončení hlasování je od 1. 7. do 15. 9. 2023.
- Hlasování probíhá následujícími způsoby:
- v elektronické podobě po přihlášení (registraci) na webových stránkách mujchodov nebo vhozením anketního lístku do sběrného boxu umístěného v podatelně **MěÚ Chodov (na adrese: Městský úřad Chodov, Komenského 1077, 357 35 Chodov)**
- Každý občan města může k hlasování využít 2 hlasy
- Přesná pravidla hlasování budou zveřejněna v dostatečném předstihu před zahájením hlasování, které může ovlivnit např. počet přihlášených projektů.
- Počet hlasů pro jednotlivé projekty bude průběžně zveřejňován na stránce mujchodov.cz v sekci participativní rozpočet
- Platná budou ta hlasování, která budou v souladu s těmito Pravidly.

Pozn.: Město Chodov si vyhrazuje právo při zjištění manipulace s hlasy projekt vyřadit nebo požádat navrhovatele o vysvětlení.

Výběr projektů k realizaci

- Po ukončení hlasování budou sečteny všechny platné hlasy.
- Projekty budou dle dosaženého pořadí zařazovány do seznamu vítězných projektů, a to až do vyčerpání finanční částky 2.000.000,- Kč.
- Vítězné projekty se stanou součástí návrhu rozpočtu města na následující rok.

- Výsledky hlasování a vítězné projekty budou zveřejněny po projednání Radou města Chodov.

Realizace návrhů

- Realizace vítězných návrhů bude financována a realizována městem Chodov.
- Na realizaci návrhu nevzniká právní nárok.
- Průběh realizace bude pravidelně zveřejňován.
- Projekty realizované v rámci participativního rozpočtu budou na webu mujchodov.cz viditelně označeny.

Kontaktní osoba

- Kontaktní osobou pro přihlašovatele projektů je zaměstnankyně Městského úřadu (útvary rozvoje města a dotační politiky) Petra Našová
- Podrobné informace lze získat na www.mujchodov.cz

Příloha C Přepis diskuze se zastupiteli mladých dne 25. 10. 2023 KASS Chodov

Dílčí cíl anonymní personalizace skupiny

Úvodem bylo nutné anonymně personalizovat skupinu 12 přítomných členů ZM. Členové byli moderátorkou požádáni o krátké představení, který ročník a jakou školu navštěvují. Výzkumný soubor má složení:

1. dívka – 9. třída ZŠ;
2. chlapec – 3. ročník Střední soukromá škola;
3. chlapec – 8. třída ZŠ;
4. chlapec – 1. ročník Střeni živnostenská škola Sokolov;
5. chlapec – 1. ročník SPŠ Ostrov;
6. dívka – cizinka 7. třída ZŠ;
7. dívka – cizinka 9. třída ZŠ;
8. dívka – 9. třída ZŠ;
9. dívka – 9. třída ZŠ;
10. dívka – 9. třída ZŠ;
11. dívka – 1. ročník Obchodní akademie;
12. chlapec – 1. ročník SPŠ Ostrov.

Dílčí cíl hledání prvotních podnět k zapojení se

Jak byli noví členové ZM do činnosti zapojeni, jak se o ZM dozvěděli?

12. Přes kamaráda, šel jsem na první akci pomáhat a už jsem zůstal, zajímá mne to.
11. Připojila jsem s kamarádkou, začalo mne to zajímat a ráda chodím pravidelně.
10. Od kamarádek a jsem tu po prvé.
9. Od kamarádky ze ZM, pozvala mne na akci pomáhat, tak sem se přidala.
8. Od kamarádů, jsme tu z jedné třídy, mám tu i učitele.
7. Od kamarádů, jsem tu po druhé, ale neuvažuji chodit pravidelně.
6. Od kamarádky a jsem tu po prvé.
5. Od kamaráda, on mne sem pozval a tak sem chodím.

4. Od kamarádů, on mne sem pozval a od té doby chodím.
3. Od školy ze školního parlamentu a chodím.
2. Přes kamarády a zajímalo mne, jak mohu pomoc městu a tak chodím.
1. Dozvěděla jsem se o ZM ve škole, po kovidu se první vlna ZM uzavřela a nyní jede ZM znovu.

Sami členové mezi sebou neužívají název ZM ale TeenLeaders. Je to pro ně výstižnější. Ale pro veřejnost užívají Parlament mladých.

Uvažovali dříve o tom, že chcete/můžete zasahovat do věcí veřejných?

1. Určitě ano.
2. Taky jsem o tom přemýšlel.
3. Taky.
4. Jo někdy jo.
5. Jo.
6. Někdy jo.
7. Já jako jo.
8. Já ne. Nikdy mne to nenapadlo.
9. Já než jsem přišla sem tak ne, až nyní.
10. Já také než jsem přišla sem tak ne, až nyní.
11. Já ano.
12. Jo i ne, 50:50 spíš si říkám, že to nechám na těch starších.

Dílčí cíl detekce prvotního zdroje participační informace

Jak jste přišly na to, že můžete zasahovat do veřejného života kolem sebe?

12. Čím starší jsem byl, tím víc jsem si uvědomoval, že mohu něco změnit. Věkem.

11. Asi taky věkem, člověk si začne všimnout, že ty věci se týkají i jeho a pokud se mu něco nelíbí a chce do toho zasahovat.
10. Mám to stejně.
9. Taky věkem, přesně.
8. Taky věkem, přesně.
7. U mne to bylo tak, že jsem zjistila, že můžeme pořádát nějaké akce a tak, společně s kamarády.
6. Od kamarádky a jsem tu po prvé.

Už před tím, než jste se stali členy ZM, řešili jste někdy nějaký problém s úřadem, nebo záměr něco změnit ve městě?

Ne nikdo.

Kdo vás poučil o vašich právech a možnostech zasahovat do veřejných věcí ve vašem městě? Zdroj informace.

Tím, že vznikla tahle skupina. Věkem.

Dílčí cíl fungování skupiny a oblasti jejich zájmů

Jak se připravujete na setkání, jak se připravujete témata na skupinu?

Většinou mezi sebou, buď nás něco napadne, nebo někdo z kamarádů, jestli bychom se na to nemohli zeptat.

Scházíme se každou středu 1 – 1,5 hodinu, ale záleží to na akcích.

Doma ne, spíše pokud vidíme podnět v TV a poté to probíráme na skupině.

Informační komunikační kanál

Sledujeme, kde se setkávají mladí lidé, hodně sociální sítě, takto vznikl i ples.

Témata zájmu, čím se zabýváte? Každý něco?

Věci pro lidi našeho věku, složení kulturních akcí se nehodí našemu věku.

Kultura, sport, zábava, akce pro mládež, ale i to co někoho napadne.

Sport, sport, sport, sport, sport,

Dílčí cíl preferované formy komunikace, mapování povědomí o formách a účelu občanské participace

Preferovaná forma kontaktu ve styku s úřadem

Spíše přes IT, spíš email, email, anonymně přes web, záleží co email.

Osobně, přes webové rozhraní příliš ne, i když o něm víte, telefon, záleží telefon.

Pokud skupinově tak osobně. Videohovor.

Jaké máte možnosti ovlivňovat veřejný život ve městě? Myslíte si, že je to důležité a kdo má největší vliv na veřejný život.

Já si myslím, my že nemůžeme ovlivňovat život, nikdo nás nebere vážně, nejsme plnoletí. Moc ne. Hranice vnímání je dospělost. Pak se to změní. Můžu danit, vydělávat.

Skrz úřad zastupitelstvo, starostu, kontakt. Sama za sebe si myslím, že to není tak bráno jako skupina, to je víc.

Já sama úplně ne, ale za nás ano. Skupina je brána vážně. TeenLeaders nám poskytuje vážnost.

Za jedince ne jako skupina bychom byly bráni víc vážně.

Sám za sebe určitě ne ale spolu dokážeme víc.

Jeden člověk nemá šanci něco prosadit, ve skupině máme větší šanci něco vybojovat.

Dílčí cíl zhodnocení vlastní činnosti a budoucnosti

Jak vnímáte spolupráci skupiny s představiteli města? Máte pocit, že jste partneři.

Já myslím, že ano. Byl tu u nás i starosta.

Já sem nový tak netuším.

Já také nový.

Ano.

Jo.

Já taky ano,

Vůbec nevím.

Taky nevím.

Já taky netuším.

Já netuším

Já si myslím, že ano a není to jen o vycházení si vstříc, ale spíše o vzájemné spolupráci a ta funguje.

Já si spíš myslím, že ano.

Jak vidíte spolupráce dál a vaší vlastní budoucnost působení ve veřejném životě?

Já si myslím, že kdybych odešel, tak mne to moc zajímat nebude.

Mě to baví a je to důležitý.

Mně to baví, dělat ty akce pro mladé, a pokračoval bych dál.

Já bych také pokračovala.

Vidíme ty výsledky a dává nám to smysl, proč pokračovat.

Naši kamarádi za námi již chodí se svými náměty, vidí za námi výsledky, ptají se, takže má to smysl.

Pokračovala bych.

Pokračovala bych.

Já asi ne, nevidím potom jak.

Mě to baví a pokračoval bych.

Já bych asi nepokračoval.

Já bych pokračoval kvůli lidem.

Já bych pokračovala, ale záleží, co bude.

Napadlo vás se po studiu politicky angažovat?

O politické kariéře nikdo neuvažoval.

Jak se rozrůstáme tak stále nás doplňují mladší a mladší a je dobré to předávat.